

BIJENTEELT

HONINGBOKALEN HONINGFLACONS HONINGBUSSEN

Honingbokalen, inhoud 450 gram, het Nederlandse honingglas met inscriptie „Zuivere Nederlandse Bijenhoning“ en ons verenigingsmerk in het glas aangebracht, met deksel . . . . . f 0,26
 Pondsflacon, met deksel, karton en perkamentinlage . . . . . f 0,17
 Halfpondsflacon, als boven . . . . . f 0,14
 Schroefdeksel voor pondsflacon, per 100 . . . . . f 3,50
 Kartoninlage voor deksel van pondsflacon, per 100 . . . . . f 1,10
 Perkamentinlage voor idem, p. 100 f 0,60
 50 ponds honingemmer, met twee handvatten . . . . . f 3,80
 25 ponds honingemmer, aangesoldeerd hengel . . . . . f 2,10
 10 ponds honingemmer, hengel aan draagband . . . . . f 1,25
 5 ponds honingemmertje, uitvoering als

10 ponds . . . . . f 0,90
 Doosje met helder cellofaan voor raathoning . . . . . f 0,13

ETIKETTEN

Honingetiketten, blauw, per 100 . . . f 1,70
 Honingetiketten, kleurendruk p. 100 f 1,60
 Sluitetiketten met rondjes, per 100 f 1,30
 Honingetiketten voor honingbokalen, per 100 . . . . . f 1,60
 Wij zenden u gratis monsters van honingetiketten.

HONINGRECLAMEMATERIAAL

Enveloppen, aan de achterzijde bedrukt met een pakkende honingreclame. Imkers en afdelingsbesturen, gebruikt deze enveloppen voor uw correspondentie, per 100 . . . . . f 2,-

Voor uw oude raten en wasafval betalen wij de hoogste prijs !

Wij zenden u gaarne onze geïllustreerde prijscurant en een handleiding voor het beitsen en schilderen van bijenkasten, het inzetten van kunstraat, het kolbtoestel en zijn gebruik, en een overzicht van de Aalster Bedrijfsmethode gratis en franco toe.

AL ONZE PRIJZEN ZIJN VRIJBLIJVEND

GOEDE DINGEN
BIJENHUIS
 WAGENINGEN

TEL. 08370-2863
 GIRO 823276

BESLUIT

van het bestuur
van het Landbouwschap
tot regeling
van de samenstelling
der afdeling Bijenteelt

Het bestuur van het Landbouwschap, gelet op de artikelen 3 en 4 van het Instellingsbesluit Landbouwschap, besluit:

Artikel 1

1. De Afdeling Bijenteelt bestaat uit 9 leden, te weten 8 ondernemersvertegenwoordigers en 1 werknemersvertegenwoordiger.
2. Voor ieder lid wordt één plaatsvervangend lid benoemd.

Artikel 2

Alvorens tot benoeming van een lid over te gaan, stelt het Bestuur de navolgende organisaties in de gelegenheid om binnen een daarbij te bepalen termijn daartoe een aanbeveling te doen:

- a. voor wat de ondernemersvertegenwoordigers betreft
  1. de Vereniging tot Bevordering der Bijenteelt in Nederland te Wageningen: voor 4 leden;
  2. De R.-k. Bond van Bijenhouders van de Noord-Brabantse Christelijke Boerenbond: voor 1 lid;
  3. de Bijenhoudersbond van de R.-k. Limburgse Land- en Tuinbouwbond: voor 1 lid;
  4. de Imkersbond van de Aartsdiocesane R.-k. Boeren- en Tuindersbond: voor 1 lid;
  5. de Algemene Nederlandse Imkersvereniging: voor 1 lid.
- b. Voor wat de werknemersvertegenwoordiger betreft: de Algemene Nederlandse Agrarische Bedrijfsbond, de Nederlandse Katholieke Landarbeidersbond „St. Deusdedit” en de Nederl. Christelijke Landarbeidersbond, gezamenlijk voor 1 lid.

Artikel 3

Het bepaalde in artikel 2 is mede van toepassing ten aanzien van de benoeming van de plaatsvervanger van het desbetreffende lid.

Artikel 4

1. De leden en hun plaatsvervangers treden na een zittingsduur van twee jaren tegelijk af en zijn aanstands herbenoembaar.
2. Hij, die tot lid of plaatsvervangend lid is benoemd ter aanvulling van een tussentijdse opengevallen plaats, treedt af het tijdstip waarop degene, in wiens plaats hij is benoemd, had moeten aftreden.
3. De eerste zittingsduur der Afdeling vangt aan op de dag, waarop zij voor het eerst bijeenkomt en eindigt op 31 december 1962.

's-Gravenhage, 13 april 1960

C. G. A. MERTENS, plv. voorzitter
G. P. F. ROYACKERS, secretaris

MAANDSCHRIFT VOOR BIJENTEELT

Redacteur: R. P. Groenveld. Adres Redactie en Administratie: Bijenhuis, Wageningen, Tel. 2863. Postrekening 846801.

Commissie van Redactie: A. S. Planting, B. A. v. d. Sande en A. Vink. Adviseur: de Rijksbijenteeltconsulent.

van Horen en Zien

WIE ZIJT GIJ

Aan boord S.S. Rijndam
vlak bij Quebec

Mens, wie zijt gij, dat ge deze reis moogt doen, dat ge met nog honderden ouders uw kinderen kunt gaan bezoeken in dat verre grote land tussen twee oceanen in, de Noord-Atlantische en de Grote of Stille Oceaan, met nog honderden ouders hier aan boord die met hetzelfde oogmerk een boot- en als wij, nog velen een treinretour genomen hebben.

Wie zijt gij als in Rotterdam de drie lange zware stoten van de stoomfluit dreunend over en door het schip gaan, en het prachtige schip met zijn 1200 opvarenden door sterke sleepboten van de wal getrokken zich langzaam voorwaarts in beweging zet. Mens, wie zijt ge dan, nu het afscheid onverbiddelijk is geworden, voor velen tijdelijk, voor velen voor lange jaren, voor velen mogelijk voor altijd.

Tranen vloeien vrijuit. Gedoekte armen zwaaien krampachtig en lang, zo lang tot het oog tenslotte, tranend van het turen, niet meer ziet. Zo is het afscheidsbeeld te Le Havre, te Southampton. Zo is het eigenlijk overal waar schepen of vliegtuigen naar verre landen vertrekken.

Wie zijt ge, en wie is uw stukjesschrijver die nu heeft te zorgen dat z'n kopij klaar is voor de luchtmail te Quebec, terwijl z'n medereizigers aan het dek naar de nog met sneeuw bedekte beboste boorden van de Saint Laurensbaai staan te kijken, blij dat ze na acht dagen eindeloos water en hoge golven, die zij niet zo prettig vonden, weer land zien?

Toch was voor hen die reis goed. De etenstafels waren voor hen rijk verzorgd en veelvuldig. De ligging en verzorging uitstekend. Ook de geestelijke verzorging. Dagelijks kerkdiensten, protestantse en katholieke. Ik heb beide diensten meer dan eens meegemaakt. Zij werden steeds vol bezocht en gaven de mensen vertroosting, sterkte en hoop. Daar zagen wij de mensen, mijzelf niet uitgezonderd, op hun best. Ja mens, wie zijt gij voor God?

Wie zijt gij. Zo verging het m'n vrouw en mij, dat, hoewel wij tijdig aanvroegen, er geen plaats meer in de goedkope klasse zijnde, wij eerste klasse moesten nemen. Dat doe je dan maar weer. Het heeft het voordeel dat je dan overal kan lopen.

Zo gebeurde het gisteravond, dat de kapitein ons pergedrukte uitnodiging verzocht met hem in z'n kamer iets te gebruiken. En daar zit je dan met je vrouw en nog twee andere echtparen, die van armoede zeker ook de dure klasse hebben moeten nemen, in een gemakkelijke fauteuil en de kapitein met z'n vier gouden banden, waarvan de bovenste met een krul, laat je inschenken door z'n bediende, maar presenteert je telkens zelf de volle zilveren schotel met bitterballen, kaastoast, enz., enz., enz.

Wie zijt gij. Want mens, daar zit je dan als gewezen koksmaat en aardappelschiller van diezelfde Lijn toen je vroeger, van huis weggelopen, toch varen wilde, en nu ben je een gewaardeerde 1e klassepassagier en de kapitein nodigt je in zijn heiligdom op de brug en hij bedient je. Kijk, dan gaat er toch wat door je heen. Wie ben ik, denk je dan met grote dankbaarheid, dat ik zover heb mogen komen. Beter dan velen van ons, weet ik wat de kapitein van een schip is. Hij is de machtige. Hij heeft het alleen en alles te vertellen. Zijn woord is wet. Hij is de enig verantwoordelijke. Mijn leven en van de overige twaalfhonderd opvarenden is alleen in zijn hand. De kapitein. Wie ben ik, dat de kapitein mij bedient?

Wie zijt gij, lezers?

Is God ook voor u genadig geweest?

Willem Word Wakker!

Afleggers maken kunt u op verschillende manieren doen, al naar gelang het doel wat u daarmee voor ogen hebt. U kunt nl. de aflegger maken van één kast, u kunt ook de bijen voor de aflegger laten leveren door verschillende volken. U kunt de aflegger op lege raten zetten, maar u kunt ook één of meer ramen met broed meegeven en ten slotte kunt u de aflegger de oude moer meegeven of een moer van elders in de aflegger invoeren. De aflegger van één kast maken en deze de oude moer meegeven is de methode van de „Aalster”. Origineel wordt deze op lege raten gemaakt, zodat het broednest geheel opnieuw moet worden gevormd. Daarom moet deze aflegger vrij sterk worden gemaakt — denk aan de terugvliegende haalbijen — wil deze zich vlot ontwikkelen. Er wordt dan ook nog al eens over geklaagd, vooral als de dracht niet te best is, dat de afleggers niet snel genoeg op sterkte komen. Persoonlijk ben ik er daarom van afgestapt afleggers op lege raten te maken en geef ik ze altijd één en als het kan twee ramen gesloten broed mee. Natuurlijk wordt dit ook in de eerste plaats bepaald door de toekomstige bestemming. Als u bijv. geleidelijk aan wat wilt uitbreiden en u kunt, door van elk hoofdvolk één raam broed af te nemen, de aflegger met 4 of 5 ramen broed opzetten, dan kan deze, mits niet te laat gemaakt, nog wat doen op de zomerdracht en in ieder geval op de najaarsdracht, als deze wordt bezocht. Wat betreft het leveren van de bijen voor de afleggers, we moeten er rekening mee houden dat de vliegbijs terug gaan naar de oude kast. We moeten dus om te beginnen proberen zo min mogelijk vliegbijs in de aflegger te krijgen en dat lukt het best als we de aflegger maken op een tijdstip dat er zo min mogelijk haalbijen thuis zijn, dus bij goed vliegweer en in de morgen, want dan is er in deze tijd van het jaar gewoonlijk de meeste dracht. Vooral als u een vroege aflegger maakt, kunt u de bijen gerust van verschillende volken nemen. Om elk risico te vermijden schudden we de bijen eerst bij elkaar in een schepkorf, dan vliegen al direct veel oude bijen af en desnoods sprenkelt u nog wat honing- of suikerwater over de bijen voordat u ze op de ramen schudt. Als u een aflegger met een moer maakt, wordt het raam met de moer natuurlijk direct in het afleggerkastje gehangen. Vooral met leggende moeren kunnen we niet voorzichtig genoeg zijn.

Een aflegger zonder moer zullen we als regel maken als we een vreemde moer willen invoeren. Het is bekend dat deze moeren als ze van een ander ras zijn, niet gemakkelijk worden aangenomen en dan nog dikwijls, nadat ze één of twee raten hebben belegd, plotseling verdwenen blijken te zijn tengevolge van stille moerswisseling. Met het invoeren van een dergelijke moer moeten we dus wel heel voorzichtig zijn. Als u vrij nauwkeurig, d.w.z. op enkele dagen na, weet wanneer u de beschikking over de nieuwe — bevruchte — moer zult hebben, dan is een van de veiligste methoden (onfeilbaar is er geen een) de volgende: Een aflegger maken zonder moer. Deze aflegger een raam geven met eitjes en open broed. Het volkje een moer laten fokken. Deze jonge moer voordat ze aan de leg is vervangen door de in te voeren moer. Deze geven in een moerhuisje afgesloten met een prop suikerdeeg.

Er zijn nog steeds imkers die er niet in slagen goed suikerdeeg te maken. Als u uitgaat van tweemaal zoveel poedersuiker — dus geen gewone kristalsuiker — als honing, dan is u er ongeveer. Steeds dun vloeibare honing gebruiken. Deze zo nodig dus tevoren goed vloeibaar maken. De massa moet kneedbaar zijn als stopverf en mag niet aan de vingers blijven hangen. Is dat het geval, dan nog wat poedersuiker toevoegen. Is de massa te stijf of brokkelig, dan moet er wat meer honing door.

Op welke wijze u die afleggers nu precies moet gaan maken, kan ik u onmogelijk zeggen, want dit houdt ook ten nauwste verband met de behandeling van uw hoofdvolken. Persoonlijk meen ik, dat de hoofdvolken zo sterk mogelijk moeten blijven. Ik wil dan ook niet van elk hoofdvolk een aflegger nemen en krijg de nodige reserve liever op de eerder beschreven wijze. Door meerdere volken te gebruiken voor één aflegger, kunnen we deze flink sterk maken zonder de hoofdvolken te veel te plukken. Tevens kunnen de moeren uit volken, die niet hebben volstaan, geruisloos verdwijnen. De klachten over afleggers die geen kunstraat uit willen bouwen verdwijnen dan meteen, want dit is altijd een gevolg van het feit dat ze te zwak zijn, of niet voldoende voer hebben of een combinatie van beide. Maak dus liever een paar afleggers minder, dan van die armoevolkjes op te zetten, die veel voer en verzorging vragen en pas goed beginnen te worden als u er, althans voor het lopende seizoen, niets meer aan hebt. En vergeet niet dat uw hoofdvolken de oogst binnen moeten halen en dat u die dus zo sterk mogelijk moet houden. Nu moet u natuurlijk ook niet in het andere uiterste vervallen en helemaal geen reservevolken opzetten. We hebben allemaal wel eens pech en bovendien is het van het meeste belang dat we de hoofdvolken op het goede moment een steuntje in de rug kunnen geven en dit geldt in het bijzonder voor degenen, die hun geluk nog op de late dracht willen beproeven. Daar kan een kleine versterking doorslaggevend zijn voor het kardinale punt: gaan ze in de honingkamer of niet.

We hebben altijd gehoord en het staat ook in alle bijenboeken, dat, als we volken met broed willen versterken, we dit minstens 3 weken tevoren moeten doen. Immers we hielden strak vast aan de drie-weekse regel, t.w. drie weken van ei tot bij, drie weken kastbij en drie weken haalbij. Als we dus iets met eieren of jong broed wilden versieren, moest dat ongeveer zes weken tevoren worden ingehangen, want voor die tijd zouden deze bijen niet aan de dracht deelnemen. Zo hebben we ook altijd aangenomen dat de huisbijs een zeer streng gescheiden werkverdeling hadden, al naar gelang de leeftijd van de bij, u weet het wel, cellen poetsen, larven voeren enz. Nu zijn er de laatste jaren een aantal wetenschappelijke onderzoekers geweest, die zich als goede wetenschappelijke werkers hebben afgevraagd op welke gronden deze bewering eigenlijk berust, hoe dit is onderzocht en of de uit dit onderzoek getrokken conclusie wel helemaal gerechtvaardigd was. Men heeft toen een groot aantal proeven opgezet met volkjes, die geheel bestonden uit jonge bijen die alle en naar gelang van hun leeftijd verschillend, waren gemerkt. Het resultaat van deze proeven was, dat de werkverdeling van de huisbijs, zoals wij die kenden, in grote lijn en bij normale volken onder normale omstandigheden wel opging, maar dat de bijen onder abnormale omstandigheden over een enorm aanpassingsvermogen beschikken. Twee feiten, die daarbij onomstotelijk vast kwamen te staan, zijn voor ons van bijzonder belang, t.w. dat elke bij zo nodig alle werkzaamheden in de kast kan verrichten, m.a.w. dat bijv. ook oudere bijen nog larven kunnen voeren en was kunnen afscheiden en dat bij sterke dracht ook veel jongere bijen dan die van drie weken en ouder als haalbijen dienst doen. Tengevolge van dit geweldige aanpassingsvermogen behoeven we ons dus om die drie-weekse regel niet zo bijzonder druk te

Catalogus voor Pijprokers

INLEIDING

„Er zijn evenveel typen tabak als er mensen zijn” heeft een groot tabakskenner gezegd. Inderdaad... er is sportieve tabak... er is tabak om aandachtig weg te blazen boven een goed glas wijn... er is pittige mixture (voor de pijp met kleine kop)... en er is de klassieke baai voor de rustige roker (in zijn daagse pijp met grote kop)...

Het aantal merken is momenteel echter te groot en te onduidelijk geworden. Wij willen U daarom deze Catalogus van Pijptabak voorleggen: een Selectie van een aantal van de beste en meest constante pijptabakken, die nu in Nederland verkrijgbaar zijn, en wij willen u iets vertellen over de aard en samenstelling daarvan.

Doe uw vondst op uw gemak en... wèloverwogen.

SCHIPPERS - individuele smaak

Geheel afwijkend van alle andere bekende mélanges (nl. door gebruik van bepaalde oosterse kruiden i.p.v. saus) zijn smaak en geur van de „Schipperstabak”. Rook deze zeer kruidige tabak langzaam in een middelgrote pijp, waarbij het unieke aroma het best tot zijn recht komt. Bevat de zachte smaak u - dan bent u o.a. in gezelschap van veel Zwitsers en Luxemburgers. In plastic tipper 95 ct.

TROOST - rijp en rustig

Troost is een der meest beroemde en constante merken in Nederland, maar ook ver overzee, b.v. in de U.S.A. geliefd en bekend geworden. De tabak is rijp en rustig van smaak, beslist zacht op de tong, bevat veel White Burley en Maryland, „married” (zoals de mélangeur zegt) met geurige typen echte Java en Sumatra. Troost trekt prettig in elke pijp. Verpakt in de beroemde tapse pakjes, baai 80 ct, krul 90 ct.

TABA - milde heerenbaai

Het lichte, frisse aroma van deze milde heerenbaai berust op een zeer zorgvuldige menging van 18 verschillende tabakstypen. Taba bevat o.m. Burley, Maryland en de authentieke „herderstabakken” uit Zuid-Amerika zoals Rio Grande en Paraguay. Verpakt in handzame (witte) tipper f. 1.-.

POORTERS - cigarro leaf

Edel als 'n oude bourgognewijn, samengesteld uit de beste tabakken van Java en Sumatra, van Havana en Brazilië. Evenals wijn moeten zij langzaam rijp worden - „agen” - om daarna, op beproefde wijze te worden gemengd, gekorven en geëst tot dat de tabak „knispert” in de hand van de mélangeur. Een bijzonderheid is dat deze tabak moet kunnen blijven „ademen” en daarom uitsluitend in papier (of hout) kan worden verpakt. f 1,40, en f 1,-.

ALBION - English mixture

De echte Engelse mixture heeft het aroma van reizen over de zeven zeeën en thuiskomen bij een knappend houtvuur... Albion-mixture geeft met ieder trekje een nieuwe smaak doordat het vuur a.h.w. van blad naar blaadje trekt. Albion-tabak is koel en slow-burning, wordt strikt naar geheim oud-Engels recept gesausd en gemélangeerd uit o.m. zuivere Virginia's. In de originele blauwe buidel-tjes, met praktische roll-top sluiting f. 1.-.

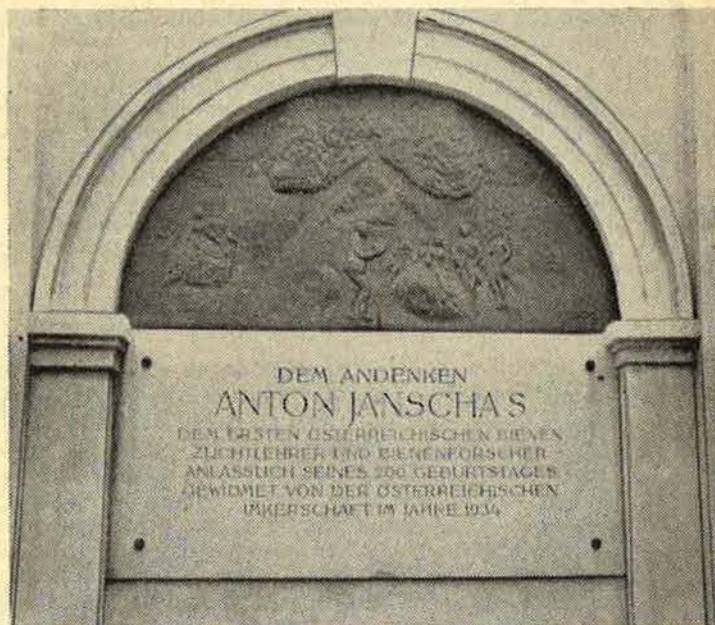
maken en dat is maar gelukkig ook, anders zaten we permanent in tijdnood. Dit neemt niet weg dat we, althans naar mijn idee, toch niet al te gek met die bijen rond moeten springen. Uiteindelijk heeft een bijenvolk van nature een bepaalde samenstelling, wat we dan graag aanduiden als biologisch evenwicht. Waar dit nu precies uit bestaat, kan ik u echt niet vertellen, maar we bedoelen er hetzelfde mee als bij de sportman, die in topvorm is, m.a.w. de samenstelling en het gedrag van het volk zijn van dien aard, dat alles zo goed mogelijk marcheert. Iedere imker heeft daarmee, misschien onbewust, wel eens kennis gemaakt, als hij zag dat het ene volk werkte als een wilde, terwijl een ander volk het er bij laat zitten. Ik zal mij niet wagen aan veronderstellingen wat hiervan de oorzaak is, maar dat is lang niet altijd zwermneiging. Maar ik geloof wel te mogen beweren, dat we dit onbekende, wat het volk op toeren houdt, kunnen verstoren door het met onze ingrepen in het volk te bont te maken. Ik ben dan ook bepaald geen voorstander van de methode „Gooi er maar een paar bij mekaar”. Daardoor wordt dit evenwicht onherroepelijk verstoord en krijgt u niet de opbrengst die u theoretisch zou moeten hebben en gewoonlijk een hoop gezanik achterna als de dracht begint te verminderen. De doorsnee imker heeft dan gewoonlijk geen tijd om dat op te vangen en dan is Holland in last.

Natuurlijk kunt u een volk versterken, maar daar zijn wel grenzen aan die niet kunnen worden overschreden. Laat u dus niet van de wijs brengen door de grote opbrengsten, die sommige imkers in sommige jaren op sommige drachten wisten te behalen, want dat is het niet. Wij hebben meer imkers en bovenal meer bijenvolken nodig en dat bereiken we alleen met eenvoudige, weinig tijdrovende methoden die een redelijke, maar telkenjare terugkerende opbrengst verzekeren. De praktijk heeft mij geleerd, dat dit lukt, voorop gesteld dat u behoorlijke bijen hebt, als u de in deze rubriek beschreven methoden van voeren en overwinteren volgt en voldoende afleggers opzet om zonodig een volk met enkele raten broed te helpen en niet verwachte tegenslagen op te vangen. Natuurlijk moet u reizen, tenzij u thuis van twee of drie drachten kunt profiteren, maar u komt de goede en slechte jaren door elkaar gerekend dan toch wel op ongeveer veertig pond per hoofdvolk per jaar en daar moet u dan maar tevreden mee zijn, want dat is helemaal niet gek en die schatting is heus niet aan de hoge kant. Dit is leverbare honing.

Er wordt ook zoveel honing geoogst, die in feite niet leverbaar is. En dit is te bereiken zonder permanent in de volken te wroeten, te verenigen, om te hangen enz. Naar mijn mening moeten we trachten zoveel mogelijk de natuurlijke gang van het bijenleven te volgen en dit in de door ons gewenste richting te brengen, zonder er te hardhandig of te diep in te grijpen.

Nog even inhakende op de proeven omtrent de arbeidsverdeling van de bijen, waarbij een gevestigde overtuiging dus niet helemaal juist bleek te zijn, geloof ik dat wij goed doen in het algemeen wat kritischer tegenover soortgelijke grondstellingen te staan en vooral scherper waar te nemen. Neem nu bijv. de kwestie van het paren van de koninginnen. Wij hebben altijd gehoord en dit — op gezag van anderen — zelf ook ijverig verder verteld, dat de jonge moer éénmaal op bruidsvlucht gaat en dan voor haar hele leven in staat was bevruchte eieren te leggen.

Hoe zijn wij daaraan gekomen? Anton Janscha, hof-imker van de Oostenrijkse keizerin Maria Theresia, beschreef in 1711 het bevruchtingsteken en ontdekte wat dit eigenlijk was. Deze Janscha was eigenlijk de eerste van overheidswege aangestelde bijenteeltleraar en leider van een instituut. Bijgaande foto is gemaakt van de gedenkplaat aangebracht in de muur van zijn voormalig instituut in de Augarten te Wenen, waarin thans het opleidingsinstituut van de „Wiener Sängerknaben” is gevestigd.

Janscha biedt de Keizerin en haar gevolg raathoning aan.

Sindsdien is zonder meer aangenomen, dat de moer maar ééns op bruidsvlucht ging. Wel is waar hebben degenen onder ons, die hun bijen wat nauwkeuriger gadesloegen, meermalen gezien dat in een volk van bijv. overwegend zwarte of grijze bijen een aantal bijen met gele ringetjes voorkwam, maar dat werd dan verklaard door het vervliegen van bijen of door het feit dat de moer niet zuiver was en zodanig was gekruist, dat er bij wijze van spreken van alles uit voort kon komen, maar geen van de wakkere Willempjes heeft aan de invloed van verschillende vaderdieren gedacht: Totdat op een gegeven ogenblik — en het is merkwaardig dat zo iets gewoonlijk op verschillende plaatsen gelijktijdig wordt aangepakt — er o.a. in de persoon van de grootimker M. Alber uit Messina een ongelovige Thomas optrad, die zich afvroeg, of dit nu inderdaad wel zo is. Hij zette met anderen een grote serie proeven op en deed dit op het eiland Vulcano voor de Italiaanse kust, waar voordien geen bijenvolken waren. Ook andere wetenschappelijke werkers hielden zich met het vraagstuk van de paring bezig. Het resultaat van deze proefnemingen, die omstreeks de jaren 1954—1955 zijn gehouden, is nogal verbijsterend. Het bleek dat bruidsvluchten alleen plaatsvinden tussen 12 en 5 uur 's middags, waarbij het overgrote deel tussen 2 en 4 uur valt. Verder kwam uit de proeven onomstotelijk vast te staan, dat de éénmalige bruidsvlucht geen regel is, **maar uitzondering**. De meerderheid der jonge moeren paart tweemaal, maar ook drie- of viermalige paring zijn geen zeldzaamheid en dan veelal driemaal op één dag.

Onmiddellijk nadat het bevruchtingsteken van de thuisgekomen moer is verwijderd, kan de moer op een volgende bruidsvlucht gaan, soms nog geen kwartier nadat zij van de laatste vlucht is teruggekomen. Vastgesteld werd, dat op de eerste vliegtag over het algemeen alleen een oriënteringsvlucht wordt gehouden, dat de meeste moeren op de vierde dag beginnen te leggen en dat dit gemiddeld veertien uur na de laatste paring is. Bovendien zijn deze onderzoekers van mening, dat het helemaal niet onmogelijk is, dat de moer op elke bruidsvlucht met verschillende darren paart, waarbij zij zich dan in de vlucht van het bevruchtingsteken (mannelijk lid) zou moeten ontdoen, een mening die wordt gesteund door het feit, dat een der wetenschappelijke onderzoekers op een gegeven ogenblik een koningin met twee bevruchtingstekens zag terugkeren.

Hiermede is het optreden van verschillend getekende bijen in een volk wel afdoende verklaard, vooral als we om het zo eens te noemen met „boerenbijen” werken in plaats van het „rasbijen”. Natuurlijk zal een niet-raszuivere moeder, die met verschillende darren paart, een zeer uiteenlopende nakomelingschap geven. En als we van zo'n volk jonge moeren natelen moeten we maar afwachten of ze van vaderszijde de eigenschappen van jantje of pietje krijgen. De gevolgen van deze ontdekkingen voor onze werk- en teeltmethoden, vermag ik niet te overzien. Maar we kunnen er al vast een aantal gevolgtrekkingen uit maken.

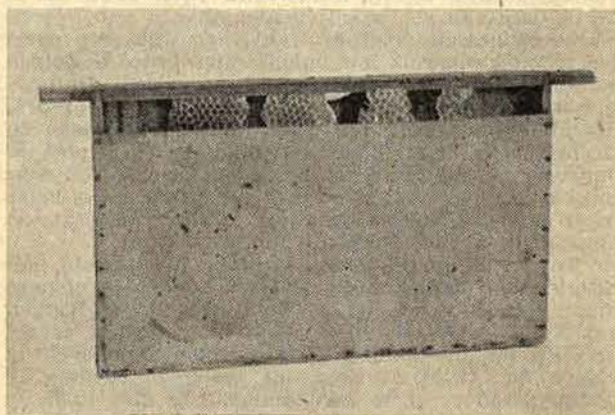
MAANDOVERZICHT VAN WILLEM

Natuurlijk is er sinds Koninginnedag voor een groot deel van onze leden nog maar één onderwerp van gesprek geweest — de ramp in de polder. Men kan zich nauwelijks een ellendiger gezicht voorstellen dan een lange rij bijenkasten, wel verzorgd en goed onderhouden, aan de ene kant van de kasten een enorm veld bloeiend koolzaad, aan de andere zijde een stuk ook reeds bloeiende moerasandijvie, het geheel overkoepeld door een prachtige blauwe lucht met een stralende zon en geen bij die de vliegplank verlaat of er op landt. Hoopjes dode bijen liggen voor de kasten en tussen het gewas en hier en daar levert een donkere plek voor de kasten het stellige bewijs, dat daar een volk is warmgelopen. Hier mag gerust van een ramp voor de Nederlandse imkers worden gesproken. Ik geloof niet dat er één volk in de polder heeft gestaan, dat geen schade heeft geleden en het is nog een geluk dat de toezichhoudend imker Wietsma direct alarm heeft geslagen en verdere aanvoer heeft weten te stoppen, anders was de ellende nog veel groter geweest. Het is dan ook niet te verwonderen, dat de getroffen imkers enerzijds de wanhoop nabij waren en anderzijds met een voor imkers ongewone felheid reageerden en — om het voor ieder begrijpelijk te stellen — bloed wilden zien. Op gevaar af van mij het ongenoegen van de hele imkerschare op de hals te halen, wil ik toch graag terwille van de objectiviteit hier een paar opmerkingen over maken en wel op de eerste plaats deze, dat de polderdirectie steeds uitdrukkelijk heeft gestipuleerd en dit is ook ettelijke malen gepubliceerd en op groeps- en andere vergaderingen toegelicht, dat er gespoten zou worden als men dat nodig oordeelde en dat de directie geen enkele verantwoordelijkheid voor eventuele spuit schade aanvaardt. De imker moet dus ter wille van de kans op een grote oogst — zie 1959 — een zeker risico aanvaarden en het wil mij voorkomen dat niemand heeft beseft of ook maar in de verste verte heeft bevroed hoe groot dat risico is, als alle ongunstig werkende factoren samengaan. Immers dat de gevolgen van de bespuitingen thans zo desastreus zijn geweest is in hoofdzaak het gevolg van de samenloop van de volgende feiten:

Het was abnormaal warm, de daken van de kasten waren gloeiend heet waardoor het opsluiten van de volken veel meer risico gaf dan normaal. Door het uitblijven van regen bleef de spuitstof op het gewas. Door de bijzondere lage luchtvochtigheid behield de spuitstof gedurende lange tijd zijn concentratie en daardoor zijn werking. Door het aanhoudende mooie weer hadden de bijen zich over zeer grote afstanden — in feite door de hele polder — ingevlogen. Gebleken is dat de volken na de verplaatsing nog op 7 km. afstand op het — bespoten — koolzaad vlogen, zodat de nieuwe haalbijen nog ten offer vielen aan de naderwerking van de spuitstof. Onder deze omstandigheden is het eenvoudig uitgesloten, welke methoden u ook toepast en welke kasten u ook gebruikt en hoe goed

de volken ook worden verzorgd en opgepast, om schade en zelfs zeer belangrijke schade te voorkomen. Dit is de trieste les, welke wij dit voorjaar hebben moeten leren. En dan moeten we eerlijkheidshalve ook nog memoreren dat verschillende fruitkwekers en veilingbesturen alles hebben gedaan wat in hun vermogen was om volken voor de bestuiving aan te trekken, in verschillende gevallen zonder resultaat. Er was dus heus wel mogelijkheid de bijen op een vroege dracht te plaatsen. Op een goed geleid fruitbedrijf is het bespuitingsgevaar lang niet zo groot als in de polder. U is verzekerd van f 7.50 vergoeding met gedeeltelijke vergoeding van transportkosten en de afzet van fruithoning is nooit een probleem. Waarmee ik maar wil zeggen, dat Willem het risico nooit heeft genomen en liever genoegen neemt met een geringere opbrengst.

Overigens hebben de bijen het in de aanvang op het fruit ook niet getroffen. Tijdens de eerste bloei — in hoofdzaak kersen — was het veel te koud. Bij een controle op 5 mei — 12 april waren de volken bij het fruit geplaatst — bleek dan ook dat de volken zich goed hadden ontwikkeld, maar dat de opbrengst beperkt was gebleven tot enkele collecties losse honing in de honingkamer. Uit het feit dat de droge suiker uit de meegegeven voerramen nagenoeg niet was aangesproken, mocht worden geconcludeerd, dat de volken toch nog kans hadden gezien, wat wij in het vakjargon plegen te noemen „de kost op te halen”. Echter zette op die dag het warme weer in en bij een tweede controle op 15 mei, dus 10 dagen later bleken de goede volken 6 tot 8 honingkamerramen gevuld te hebben met losse honing en waren zij op de midden-

Als er ruimtegebrek komt, bouwen de bijen zelfs in het voerraam, dat we elk volk mee op reis geven. Het wordt gevuld met droge suiker.

ramen met de verzegeling begonnen. Het eerder in deze rubriek om zijn goede eigenschappen besproken volk no. 4 spande ook hier de kroon. De 9 honingkamerramen waren vrijwel gevuld en in het voerraam werd, voor zover de ruimte het toeliet, want het was lang niet leeg, ijverig gebouwd. Hoe groot de honingkrans was, die in de als broedkamer in gebruik zijnde honingkamer was, heb ik om het volk niet te storen, niet gecontroleerd. Het was die dag bijzonder goed haalweer, warm met een grote luchtvochtigheid en er werd dan ook flink gehaald o.a. op de late zoete appels, die nog volop bloeiden. Men heeft mij erop gewezen, dat er een tegenstrijdigheid zit in hetgeen ik in m'n artikelenserie heb gezegd omtrent het voeren met droge suiker en wel omdat ik heb beweerd, dat de bijen deze droge suiker wel op-

nemen maar niet in de raat opslaan, terwijl ik elders heb gezegd, dat sommige Duitse imkers deze droge suikermethode voor de wintervoeding gebruiken, waarbij deze uiteraard wel wordt verwerkt en opgeslagen. Deze tegenstrijdigheid is echter slechts een schijnbare. Ook nu is op het fruit weer gebleken, dat de bijen, als er buiten voldoende dracht is, de droge suiker in de steek laten. In het najaar is er echter geen dracht meer, bovendien wordt de broedaanzet beperkt en tenslotte gestaakt en dan gaan de bijen natuurlijk de suiker opslaan voor de vorming van het winternest. Overigens heb ik hiermede geen ervaring en ben ook niet van plan daarmee te gaan experimenteren, omdat het voeren met de spaarkastvoederbak mij uitstekend bevalt. Met een variatie op de slagzin van de N.S.: Vlug, veilig en zindelijk. Ten eerste werd ik verrast — zeer aangenaam verrast mag ik wel zeggen — door een brief, waarin een

mede-imker uit Drente schrijft, dat hij uit de gepubliceerde foto's van de reisstand in het meinummer de indruk krijgt, dat ik nog geen bevredigende oplossing heb gevonden voor de reissluiting van de kasten, waarbij bedoelde vakbroeder de spijker op fantastisch juiste wijze midden op de kop slaat. Blijkbaar heeft hij tegen de spaarkastsluitingen hetzelfde bezwaar als ik: niet zwaar genoeg. Ik zou ze graag ongeveer tweemaal zo groot en van zwaarder roestvrij materiaal willen hebben. Briefschrijver heeft het bezwaar opgelost door de sleuf op te vijlen, wat het gebruik van zwaardere houtschroeven mogelijk maakt. Bij vierkante kasten één aan elke zijde. Bij lange kasten twee aan de zijanten. Bij het reizen de schroeven even aandraaien en de zaak is oké. Kijk, dat is nu weer een tip, waarmede iedereen zijn voordeel kan doen. De briefschrijver hartelijk dank voor zijn attentie en tot de volgende maand dan maar weer.

DE GEZONDHEIDSTOESTAND VAN DE BIJEN IN ITALIË VAN 1954-1958

Giavarini, Ida.

La situazione sanitaria dell' apicoltura in Italia nel quinquennio 1954-1958

L'Apicoltore d'Italia 1959; 3.

Een uitvoerig overzicht van de ziektegevallen, gevonden gedurende vijf jaren. Over geheel Italië komen de verschillende bijenziekten voor. Wat ons echter bijzonder interesseert is, dat in de provincie Bologna, waar de meeste exporterende koninginnetelers wonen, zowel mijtziekte als kwaadaardig vuilbroed voorkomt.

NIET KENMERKENDE VORMEN VAN MIJTZIEKTE

Rousseau, R., Tabarly, O. & Monteiro.

Formes atypiques d'acariose

La Belgique Apicole 24 (1960) 4 (-4) 72-73.

Volken, die zwak bleven, bleken een gering aantal met mijtziekte besmette bijen te bevatten. De volken waren met een geneesmiddel behandeld. De schrijvers menen, dat niet volgens voorschrift acht maal met een tussenpoos van een week werd behandeld. (maar ref. heeft ervaren, dat ook met een 8-malige behandeling 1 à 2% besmette bijen overblijven). Zij waarschuwen tegen z.g. voorbehoedende behandelingen met geneesmiddelen, die alleen de ziekte maar verbergen en een bijenstand zonder produktie tot gevolg hebben.

VERGELIJKENDE PROEVEN OVER DE BESTRIJDING VAN MIJTZIEKTE MET VERSCHILLENDE ACARICIDEN

Giordani, Giulia.

Esperimenti comparativi di lotta contro l'acariosi delle api con diversi acaricidi

Archiv veterinario italiano 7 (1956) 1 (29-2) 25-42.

De als geneesmiddelen tegen mijtziekte aanbevolen stoffen Mito A₂, P.K., Folbex en Acarotoxine werden op grote schaal toegepast.

Folbex gaf het beste resultaat, vooral in zuid-Italië. In midden- en noord-Italië was de werking veel minder. Mito A₂ werkte het beste in midden-Italië. De percentages besmetting waren echter na de behandeling over het algemeen nog hoog. P.K. en Acarotoxine gaven een helemaal teleurstellend resultaat. Hierbij moet

opgemerkt worden dat de voorschriften later zijn gewijzigd. Het aantal herhalingen voor de toepassing van Folbex en P.K. moet thans 8 zijn. (Ook toepassing volgens deze nieuwe voorschriften gaf bij de proeven van Ref. geen 100% resultaat).

Stechte, W., Het resultaat van bijenbestuiving op opbrengst en vruchtvorming bij de peer Köstliche von Charneu.

(Auswirkungen der Bienenbestäubung auf Ertrag und Fruchtbildung bei der Birne Köstliche von Charneu.) Der Erwerbsobstbau 1 (1959) 7 (-10).

In een van twee goed vergelijkbare pereboomgaarden waren bijenvolken opgesteld (10 volken per ha.). De gemiddelde opbrengst per boom zonder bijen was 45,27 kg, met bijen 156,15 kg.

De junival was in de boomgaard met bijen veel sterker dan in die zonder bijen.

Het gemiddelde gewicht der vruchten was in de boomgaard zonder bijen 179,69 gr., met bijen 132,93 gr. In de aanplant met bijen waren de vruchten zwaarder naarmate er meer pitten in voorkwamen. Zonder bijen was dit niet het geval. Blijkbaar waren hier nog zoveel opbouwstoffen over, dat bij het geringe aantal vruchten alle helemaal konden uitgroeien. Deze bomen hadden veel meer vruchten kunnen dragen.

Bijen bij het fruit

De Rijkstuinbouwconsulent te Utrecht, Ir. H. Burgmans, heeft een bericht aan de fruittelers gezonden, waaruit wij het volgende overnemen:

Bestuiving en bijen

Uit waarnemingen en proeven is gebleken, dat de opbrengst van bepaalde rassen groter wordt naarmate meer bestuivers (andere rassen) aanwezig zijn. Bij het overbrengen van stuifmeel spelen de bijen een belangrijke rol. Het verdient aanbeveling bij het plaatsen van bijenvolken de volgende wenken in acht te nemen:

1. plaats de volken niet eerder in de boomgaard dan wanneer 20 à 30% der bloemen open is;
2. zet in een kersenboomgaard 10 volken per ha; bij pruimen, peren en appels is dit aantal 5 volken;
3. plaats de volken verspreid door de boomgaard;
4. zorg er voor, dat goed drinkwater in de nabijheid aanwezig is;
5. het gras voor de kasten of korven moet steeds kort gehouden worden;
6. bloeiende paardebloemen in de boomgaard afmaaien; anders zullen de bijen de paardebloemen bevliegen en niet de vruchtbomen.
7. Gedurende de korte tijd, dat de bijen aanwezig zijn liever geen bestrijding van spint en insecten uitvoeren.

KLAARMAKEN VAN DE BEVRUCHTINGSKASTJES

Over de in ons land de meest gebruikte bevruchtungskastjes is al een en ander medegedeeld. Ik wil er nog eens uitdrukkelijk op wijzen, dat de kastjes volkomen bijendicht moeten zijn, dat er een darrenrooster aan de binnenzijde moet zijn geschroefd of gespijkerd, dat het vlieg-gat eveneens bijendicht moet kunnen worden afgesloten en dat de ramen of raampjes zodanig moeten kunnen worden vastgezet, dat heen en weer rammelen ervan onmogelijk is. Het is ook zeer gewenst om naam en woonplaats van de eigenaar met onuitwisbare verf op de achterzijde van het kastje of boven op het deksel te zetten.

Is met de kastjes alles in orde, dan kan men met het verder klaarmaken van de kastjes en de volkjes beginnen. Honingsuikerdeeg wordt gemaakt en in de daarvoor bestemde voederruimte van ieder kastje gedaan. Geef liever iets meer voer mee dan te weinig. Dit laatste zou een zuinigheid zijn die de wijsheid bedriegt. Natuurlijk kan men het best met uitgebouwde raat in de raampjes werken, maar wie pas begint moet de raampjes voorzien van kunstraat, die met draad wordt vastgezet.

De hoeveelheid bijen, die men in ieder kastje moet doen, is voor een deel afhankelijk van de grootte van het kastje. Te veel bijen is niet wenselijk, maar te weinig evenmin. Met te veel bijen heeft men kans, dat het volkje op reis in de beperkte ruimte warm loopt en te weinig bijen kunnen de koningin niet voldoende verzorgen en bij koud weer niet voldoende warm houden. Zeer in 't algemeen gesproken zou ik zeg-

Koninginneteelt

A. H. VAN DEN BERG
EGMOND-BINNEN

gen, dat een bevruchtingsvolkje ongeveer 1000 werkbijen moet hebben. Darren mogen er niet in voorkomen maar wel veel jonge bijen. Om de darren er uit te houden kan men de bijen zeven. Hiervoor zet men op het bevruchtungskastje een goed passend van boven wijder uitlopend bakje, waar inplaats van een houten bodem een stuk koninginnerooster tegen gespijkerd is. De bijen worden in het bakje geveegd en met een weinig rook naar beneden gejaagd in het bevruchtungskastje. De darren blijven op het rooster achter en we raken meteen veel vliegbijen kwijt. Om geen darren mee te krijgen kan men ook daags voordat de kastjes worden klaargemaakt alle bijen uit de bovenbak van een kast afvegen of stoten in de benedenbak. Dan hangt men wat werksterbroed in de lege bovenbak en vult de bak verder met de afgeveegde ramen, waarop geen darrenbroed mag zitten, althans geen gesloten darrenbroed. Op de benedenbak wordt nu een koninginnerooster gelegd en daarop de bovenbak geplaatst. De volgende dag heeft men dan alleen werkbijen in de bovenbak en kan daarmee de kastjes vullen. Als men de laatste methode volgt en tevens de nieuwe koninginnekastjes van Wageningen gebruikt, heeft men niet eens nodig de bijen af te veegen, maar men kan ieder kastje voorzien van bijen door 2 honingkamer-ramen met de er opzittende bijen over te hangen en daar nog een raam met verzegelde honing of suikerstroop aan toe te voegen.

HET GEVEN VAN EEN JONGE KONINGIN

Zoals reeds eerder vermeld, kan men de jonge koninginnen aan de kastjes op 2 manieren toevoegen:

1. Door middel van een koningin-dop, die op punt van uitlopen staat,
2. Door een reeds geboren jonge koningin te geven.

Het toevoegen van een koningin door middel van een rijpe moerdop heb ik zelf jarenlang gedaan en over het algemeen is het me goed bevallen. Men moet er vooral goed op letten,

dat de moerdop zgn. rijp is en op het punt van uitlopen staat. Zo'n moerdop is van onder reeds door de bijen aangevreten en men kan dikwijls de koningin erin al horen bewegen.

In 't algemeen kan men aannemen, dat de moerdoppen zover zijn op de twaalfde dag na het geven van een teeltraam met zeer jonge larven. Bekijk eerst zo'n moerdop goed, snijd ze dan af met een scherp warm mes, luister of de koningin beweegt, sluit de dop in een moerdopbeschermer en hang ze goed stevig aan of tussen twee raampjes. Sommige bevruchtungskastjes hebben een dekplankje met een kleine, ronde opening, waarin de dop kan worden gehangen. Wanneer dat niet het geval is en de bijen boven de moerdopbeschermer kunnen komen, schuif ik een klein, vierkant stukje gaas tussen de bovenste winding van de moerdopbeschermer. De bijen kunnen dan de dop van boven niet beschadigen. Volkjes met een moerdop zet ik enige tijd op een koude, donkere plaats, opdat de bijen rondom de dop een tros vormen en die dus verwarmen, zodat de koningin kan worden geboren. Meestal beginnen zulke koninginnen wel te tuten en kan men ze dus als gelukt beschouwen. De niet tutende koninginnen kunnen mislukt zijn en de kastjes ervan moeten dus nog gecontroleerd worden. Men kan ook de kastjes met moerdoppen naar een 3 km afgelegen plaats brengen en ze na 2 dagen controleren, of er een uitgelopen jonge moer inzit. De bijen mogen op die 3 km van onze stal gelegen plaats gedurende die twee dagen gerust uitvliegen. Controle thuis is echter ook wel mogelijk: bij Koershofkastjes geheel zonder moeite, want die hebben een dekplankje met opening, waarin men de dop kan hangen. De dop kan er worden uitgenomen en men kan dus gemakkelijk zien, of ze is uitgelopen. Bij andere kastjes kan men een ronde opening in het dekplankje maken en op dezelfde manier werken. Ook kan men de bijen met een carbollap naar beneden jagen en dan de moerdop bekijken.

De kastjes met uitgelopen jonge moe-

ren kunnen naar de bevruchtungsplaats worden gebracht, of worden verzonden naar Schiermonnikoog. Heeft men een eigen bevruchtungsplaats, dan zouden de kastjes met de doppen erin direct daarheen kunnen worden gebracht. Bij de controle na 2 dagen kan men eventueel niet uitgelopen doppen vervangen.

Daar ik tegenwoordig geen eigen bevruchtungsstation meer heb, volg ik de tweede methode en geef aan de bevruchtungskastjes een reeds geboren jonge koningin.

Het geven van zo'n jonge koningin kan ook nog op verschillende manieren geschieden. Men kan hierbij gebruik maken van arrestkooitjes, maar men kan het ook doen door de jonge koningin gewoon in het kastje te laten lopen.

Bij het gebruik van arrestkooitjes gaat men weer uit van zo goed als rijpe moerdoppen. Deze worden afgesneden en in het arrestkooitje gehangen. De arrestkooitjes hangt men weer in de kweekvolken met of zonder gebruikmaken van een speciaal daarvoor vervaardigd raam. De koninginnen lopen in de kooitjes uit. Men kan ze dus bekijken en zien of er wat aan mankeert. Zijn ze naar genoeg, wat meestal wel het geval is, dan worden ze met het kooitje in het bevruchtungskastje gehangen. Vele kooitjes hebben een opening, waarin een prop honingsuikerdeeg kan worden gestopt. De koningin wordt zodoende spoedig bevrijd en men kan de kooitjes weer verwijderen.

Persoonlijk maak ik weinig gebruik van arrestkooitjes, maar laat de jonge koninginnen in de bevruchtungskastjes lopen. Daarbij moeten enige voorzorgen worden genomen. 1. men moet voldoende jonge moeren hebben; 2. de bijen in de kastjes moeten uit hetzelfde volk komen als de jonge moeren, of de bijen moeten in ieder geval uit een volk met bijna rijpe koninginnecellen afkomstig zijn en enige tijd zonder koningin in de kastjes opgesloten zitten tot ze zich goed moerloos voelen. Dat behoeft niet zo erg lang te duren b.v. 20 minuten tot een half uur. 3. Men kan de bijen in het kastje zeer licht bedwelmen met salpeterdamp door in een dathepijp met een beetje tabak een mespuntje kalisalpeter te roeren en een paar wolkjes rook in het kastje te blazen. Vroeger gebruikte men daarvoor ook wel enkele druppels ether, maar ik raad dat af, omdat door ether bedwelmd bijen de opgenomen honing uitspuwen en elkaar dus vochtig maken en kleverig. In een licht bedwelmd volk, zo licht bedwelmd, dat

de bijen nog wel bewegen en lopen kunnen, kan men de jonge koningin gewoon tussen de raten gooien. Het gaat meer om de reuk van de salpeterdamp dan om de bedwelming. De kunst is nu om zoveel jonge levende koninginnen te hebben als men kastjes wil vullen. Daartoe moet men wachten met het vullen van de kastjes tot de eerstgeboren koningin in het kweekvolk tuut en een aantal andere kwaakt. Dat zal zo kunnen zijn op de dertiende of soms de veertiende dag na het inhangen van het teeltraam met zeer jonge larven. Geeft men een teeltraam met eitjes, dan wordt het meestal de veertiende dag. Houd dat goed in 't oog, want men zou te laat kunnen zijn en dan komt er een jonge moerzwerm af. Het is dus wel verstandig om het volk op de dertiende dag of zelfs op de twaalfde dag reeds te controleren. Zodra men de kast van zo'n kweekvolk openmaakt beginnen de kwakende jonge moeren ook uit te lopen en men kan ze stuk voor stuk van de raten zoeken. Als men snel werkt gaat er geen enkele koningin verloren. Doppen, waarvan het deksel reeds gedeeltelijk door de koningin is losgesneden, kunnen verder open worden gemaakt en de koningin eruit kan direct worden verwerkt. De nog niet geheel rijpe doppen hangt men weer in de kast terug en gebruikt men één of twee dagen later.

De kastjes met jonge koninginnen kunnen zolang in een kelder worden geplaatst of op een koele, donkere plaats tot ze moeten worden verzonden. Persoonlijk geef ik de voorkeur

aan het wegbrengen van de kastjes naar een 3 km van de stand gelegen plaats en ze daar te laten vliegen tot ik ze verzend. Het opbergen en eventueel laten vliegen mag niet langer duren dan 2 dagen. Om het uitvliegen van een jonge koningin in die twee dagen te verhinderen zet ik met een punaise een klein stukje koninginnerooster voor het vlieggat vast.

Voor wie dit nog niet weet moet nog worden vermeld, dat moerdopbeschermers gekocht kunnen worden; men kan ze echter ook wel zelf maken.

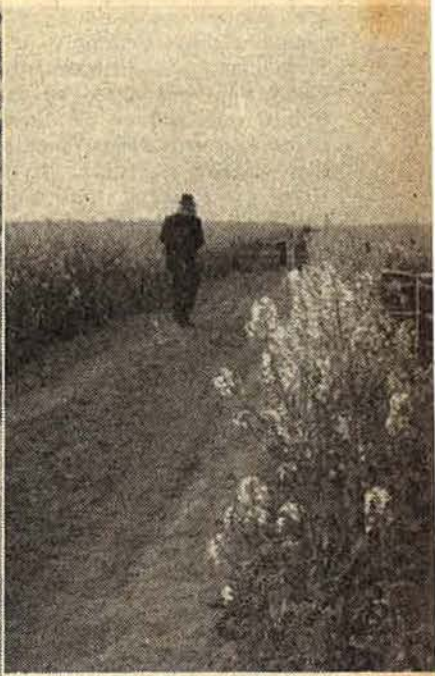
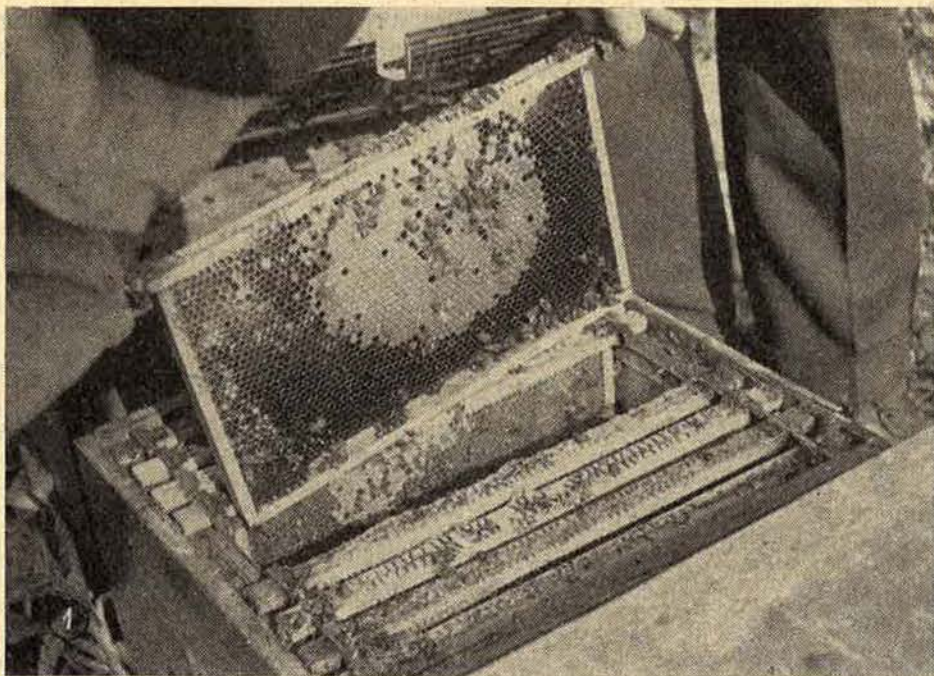
De methode, waarbij arrestkooitjes worden gebruikt, is o.a. beschreven door professor Dr. Enoch Zander in deel 5 van zijn handboek „Die Zucht der Biene” vanaf bladzijde 193.

Het is misschien interessant voor sommige koninginnetelers te vermelden, dat men jonge koninginnen ook aan bevruchtungskastjes kan toevoegen door ze op te sluiten in een van kunststraat gerolde kunstmatige koninginncel. Bovenop deze kunstmatige cel zet men een houten stopje of napje (deze zijn in de handel ook hier verkrijgbaar). Het onder-eind behoeft niet volledig gesloten te zijn, maar toch zo dicht, dat de koningin er niet uit kan lopen. De bijen bevrijden de koningin. De kunstmatige cellen kan men op een raat vastprikken, of tussen 2 raten hangen, of in de ronde opening van het dekplankje. Deze methode wordt beschreven in een boekje van Kurt Welker: „Der Dickwaben-imker”. Bauernverlag, Berlin N4, Reinhardtstrasse 14.

(wordt vervolgd)

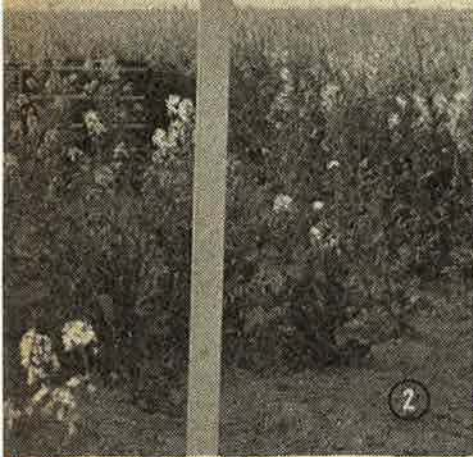
Piet Kamstra en Jaap Smit, Groningen, bij de bijen. Piet en Jaap zijn de vorige winter naar verscheidene jeugdverenigingen gegaan en hebben daar iets verteld en laten zien over de bijen. Daarna hebben ze de belangstellenden hun bijen laten zien. Ze hebben de politie gevraagd om hen te waarschuwen als er zwermen gevonden werden en daar hebben ze de beginners mee geholpen. Laten de ouderen nu eens een voorbeeld nemen aan deze jongeren van 16 en 22 jaar!

1. Warmgelopen volk. Het br
de jonge bijen „spinvoeten
de hoge temperatuur ge
hebben.
2. Bennekom en Renkum. Ge
weer flinke vlucht boven h
imkers de volken twee aan
te hebben op de zomerdrach
3. Het drama . . . .
4. Midden op de dag, géén ke
de heren Wietsma, Van Aa
5. Van de 100 volken van on
zijn er twee gesneuveld d
alle vliegbijen verloren. Dit
6. De besputtingscommissie bi
afdeling Den Haag. We tel
andere kregen weer vliegb
leden.
7. Warmgelopen. De bijen zijn
8. Koolzaad genoeg, maar . . . .

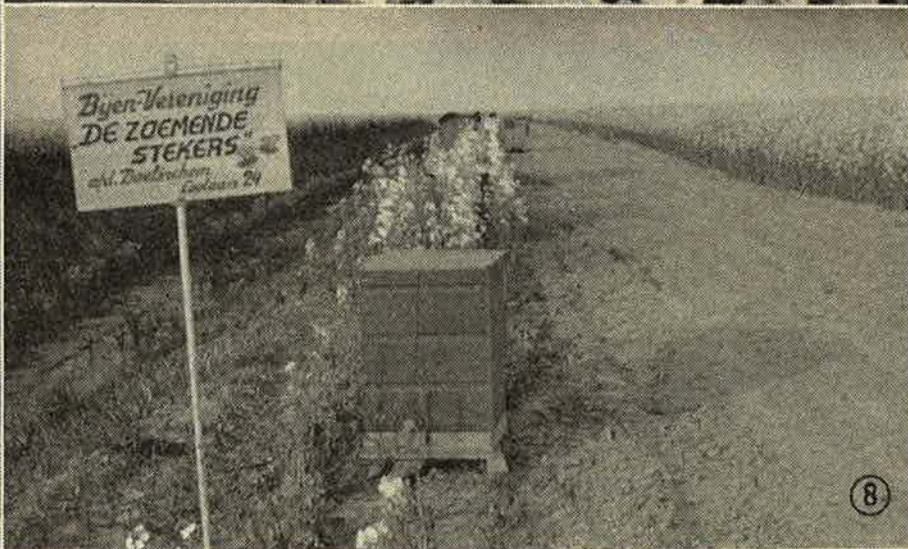
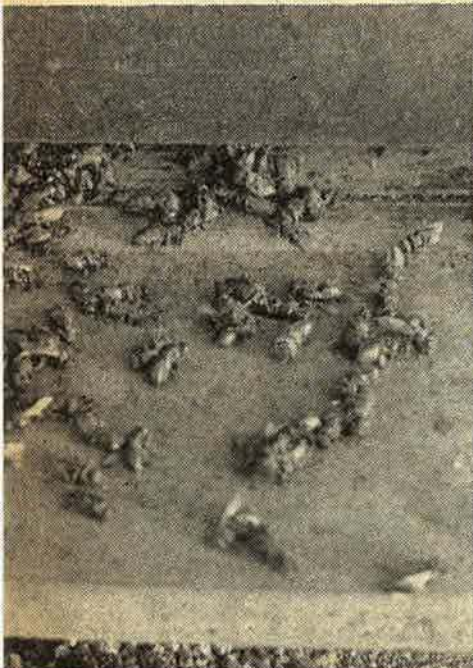
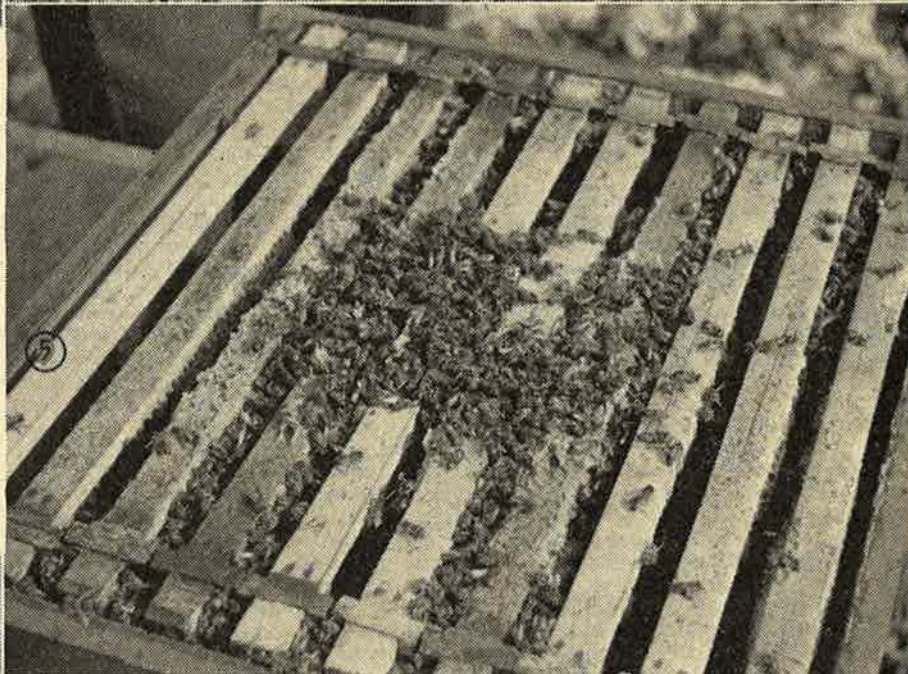
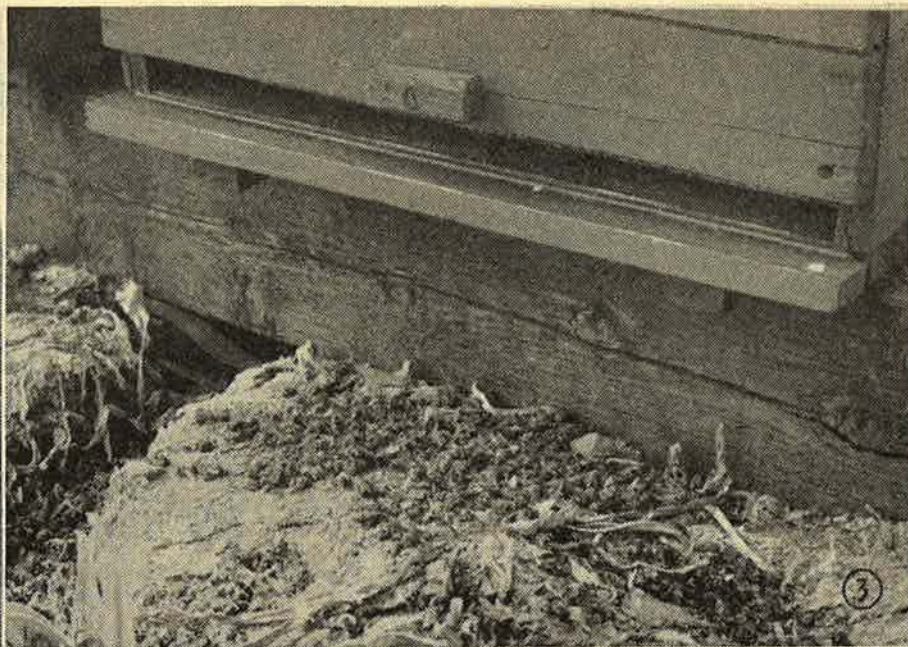
VERENIGING TOT BEVORDERING
DER BIJENTEELT IN NEDERLAND

... loopt nog dagenlang uit, maar
voor de kasten, omdat ze door
vleugels of schrompelvleugels

... doden. Een week na de ramp
koolzaad. Toch voegden sommige
wee bij elkaar, om nog een kans

op. Dat geeft te denken. V.l.n.r.
en Dr. Besemer.
proefbijenstand Ambrosiushoeve
r warmlopen, de andere hebben
een van de warmgelopen volken.
te zwaar getroffen stand van de
u er: 7 dood, 4 zwaar geleden, de
n, maar hebben ook ernstig ge-
besmeurd met gesmolten honing.
honing?

uit de Jaagkiepers

Het bijeneitje

In ons Groentje van november 1959 werd het boekje „Leven zonder slaap” besproken. De recensente roemde daarbij de foto's van Harald Doering en vooral die van het bijeneitje op een stukje nylon-weefsel. Dank zij de welwillendheid van de heer Doering zijn wij in staat deze foto hierbij af te drukken; nog enkele foto's van deze bekwaame fotograaf zullen t.z.t. volgen.

Het bijeneitje heeft ook de belangstelling getrokken van Dr. E. J. Du Praw, verbonden aan de afdeling biologie van de universiteit van Florida en uit een lang artikel van zijn hand in Gleanings 1960/2: Onderzoekingen van het bijenei, nemen wij het volgende over:

Het proces van het uitkomen is een hoogst belangwekkende gebeurtenis, die niet dikwijls in het Engels is beschreven en dan dikwijls nog met kardinale onjuistheden.

Ik heb het proces van de ontwikkeling, zegt schrijver, vaak en bij eitjes van verschillende afkomst gevolgd en wil hiervan een gedetailleerd verslag geven.

Het eitje is een geringe hoeveelheid van deels vloeibare, deels halfvaste stof, kleiner dan een speldeknoop, in de vorm van een saucijse. Onder een microscoop bekeken is er uiterlijk veel verschil in afmetingen, ook als zij van een zelfde koningin afkomstig zijn. Het eitje heeft een stomp en een meer puntig eind, dit laatste komt het eerst te voorschijn en wordt op de celbodem met een gomachtige stof vastgezet. Het eitje staat dus

op één einde en dat is altijd hetzelfde einde. De kop van de larve verschijnt aan het andere einde, terwijl de rugzijde aan de holle kant komt. In de eerste 24 uur na het leggen komt uiterlijk geen wijziging in het ei en men kan nauwelijks een beweging er in waarnemen. In het hoofdeinde zit een kleine bolvormige kern, die 32 chromosomen (voor een werkbij) of 16 (voor een dar) bevat.

Het feit dat zo'n dropje gelei (met zo weinig zichtbare samenstelling) als een pasgelegd eitje tot een larve en dan tot een bij kan uitgroeien is één van de grootste wonderen van de biologie.

In de eerste 12 uur van de ontwikkeling begint de celdeling waarna deze zich door de vloeistof door het gehele eitje voortzet. Tussen 12 en 24 uur vindt een serie van zeer subtiele veranderingen plaats, waarvan uiterlijk niets en inwendig slechts zeer weinig te bemerken is, maar dan wordt de basis gelegd voor de toekomstige organen van de larve. Een geleerde bond eens met een haar een stukje van het kop-einde van een eitje af en knipte dat af. Als hij dat in de eerste 12 uur na het leggen deed, dan ontstond er nog een volkomen, hoewel kleinere, larve. Deed hij het na 24 uur dan ontstond er slechts een gedeelte van een larve. Tussen 24 en 30 uur zijn de eerste uiterlijke tekenen van normale ontwikkeling zichtbaar. Eerst ontstaat er een, zich steeds uitbreidende, lichte plek aan het kop-einde en tussen 40 en 48 uur eenzelfde plek aan het staart-einde, dan vult het embryo ongeveer $\frac{3}{4}$ van het eitje, waarna het begint te groeien, totdat het gehele ei gevuld is, vervolgens komt de larve te voorschijn.

De tijd tussen het leggen en uitkomen der eitjes is bij verschillende

koninginnen onder dezelfde omstandigheden zeer uiteenlopend. Eitjes van sommige koninginnen deden er zonder onderscheid 84 uur over en andere werkten volgens de studieboeken: precies 72 uur. De eitjes waren in beide gevallen van zowel Amerikaanse als Italiaanse koninginnen.

Het is een algemeen geloof bij bijenhouders, dat de ouderdom van een eitje kan worden vastgesteld uit de houding: een pas gelegd eitje staat, op de derde dag ligt het op de celbodem, waarna de larve uitkomt.

Dit kan wel eens gebeuren, maar het is zeker verre van een vaste regel en kan geen graadmeter zijn van de ouderdom. In de eerste plaats wordt een ei niet altijd in een volkomen recht-opstaande houding gelegd, zodat binnen een uur veel eitjes voorover hellen; terwijl vele eitjes in het geheel niet gaan liggen; dit doet zich voor bij alle rassen.

De schrijver heeft vele eitjes staande zien uitkomen en geloofde, dat de gehele historie een sprookje was. Maar waarnemingen van Dr. Fyg, Bern en Dr. Ruttner, Lunz am See, waarvan hij kennis nam, hebben hem overtuigd dat er omstandigheden kunnen zijn, dat grote aantallen eitjes gaan hellen, maar hij gelooft niet dat het eitje geheel moet liggen voordat het uitkomt.

Het is een vreemd geval; volgens Dr. Fyg ontstaat het overhellen niet door zwaartekracht, het vindt plaats in willekeurige richting, de oorzaak is nog geheel onbekend, maar de oplossing heeft geen praktische of theoretische waarde, maar het is te hopen, dat toekomstige schrijvers van handboeken niet meer zullen zeggen, dat de ouderdom der eitjes afgeleid kan worden uit de stand er van.

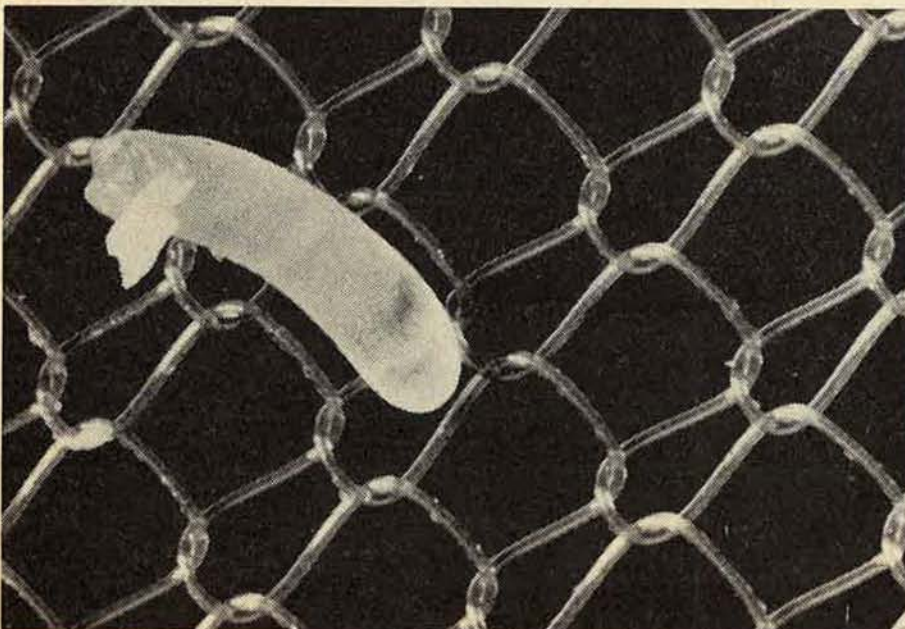
Hierbij zullen wij het voor deze maand laten, wellicht dat later het vervolg van zijn onderzoekingen kan worden opgenomen.

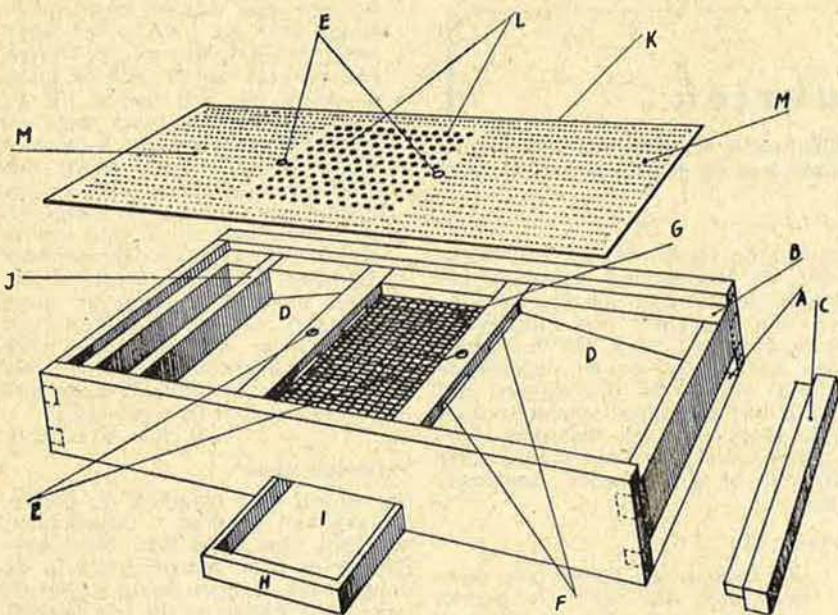
Stuifmeelval

In Frankrijk wordt veel gedaan aan het winnen van stuifmeel en zoals reeds eerder vermeld, worden de bijenhouders aldaar, die zich op het winnen ervan toelagen, pollénicul-teurs genoemd.

Voor het winnen van stuifmeel heeft men vallen nodig en uit de aard der zaak is het aantal daarvan al weer legio. Het winnen en bewaren van stuifmeel stelt nogal hoge eisen: men mag de volken niet te veel ontnemen, het stuifmeel moet droog gewonnen worden, enz.

In de Franse vakbladen wordt een

nieuwe val beschreven, waarvan wij uit Abeilles et Fleures 1960/3 bijgaande tekening overnemen. Het is een stuifmeel-val met horizontaal-rooster, vinding van een zekere heer Gustave Durante. Het is een nogal ingewikkeld apparaat: misschien dat de omschrijving der letters u een voorstelling kan geven:

- A. Vlieggaat als de val in werking is gesteld, het latje C sluit dan de opening B af.
- B. Vlieggaat als de val niet in werking is; C sluit A af.
- D. Hellend vlak van hout of hardboard.
- E. Opening voor darren, koningin, doorgang voor zwermen (??); enkele werkbijen zullen er ook wel eens doorgaan, maar zij keren door A. terug.
- F. Doorgangen, waarvan de haalbijen gebruik moeten maken voor dat zij door het stuifmeel-rooster gaan.
- G. Traliewerk met openingen van 4 mm, hierdoor kunnen de stuifmeelklompjes in de lade H vallen, zonder dat de bijen hierbij kunnen komen.
- I. Bodem van de lade H. met zeer kleine mazen; hier kan het drogen van het stuifmeel beginnen.
- J. Doorgang voor de bijen als de val op de broedkamer is geplaatst; staat de val daaronder, dan wordt deze opening met een plankje afgesloten.
- K. Dekplankje van kunststof, dat in de val past.
- L. Het stuifmeelrooster, 700 gaatjes van 5 mm.
- M. Gaatjes van 2 mm voor de afvloeiing van condenswater.

Voordelen: de val is licht en toch stevig, het ontnemen van het stuifmeel is gemakkelijk te regelen, men kan 2 kg per jaar oogsten, het gewonnen stuifmeel is beschermt tegen regen, het condensatiewater kan ge-

makkelijk verwijderd worden, de val kan niet door dode bijen, enz. verstopt worden. Als men de val op de broedkamer plaatst kan hij gebruikt worden als voerbak (droge suiker of borstplaat).

Uit een oud aantekenboekje 1888—1889 (vervolg)

Over de winter 1889—1890 schrijft Jan E. Doornbos:

De winter van 1889 op 1890 kenmerkte zich door buitengewoon zacht weder. De schaatsen hebben niet van zolder geweest, de beien zijn best de winter doorgekomen, maar een van de 50 sneuveld. En bij het koolzaad hebben zij buitengewoon best van haalt.

Het is den 20 Juli en nog niets naar het bloeien naar zaad gehaald, och wat kleine zwerm, zij kunnen lang niet in hun onderhoud voorzien. Dan vinden wij nog de volgende notitie:

Den 1 Mei 1890 de beien naar klei bracht; zaad begint al goed te bloeien. Den 15 Mei beien best gewonnen meesten al nieuw werk gemaakt, ruim 20 opgezet.

Koolzaad zoowat in volle bloei en de beien zijn al bijzonder zwaar maar het heeft in de laatste 10 dagen ook heel mooi weer geweest.

Den 3 Juni drie zwerm gemaakt, de 10 Juni 5 gemaakt 3 van zelf komen. Het heeft de laatste 10 dagen heel slecht weer weest. Koudt maar niet nat, noorden wind, zwerm in leege korven kunnen zich niet redden, 3 storven uit armoede, en 3 dood gejagt-beien klaar voor zwerm, ja geheel dood. niets meer waard. Dan krijgen wij weer zijn jaarverflag:

In het jaar 1890 hebben mijn beien onderstaand gewicht hadt-verkocht a 17½ (ct) het pond-28 korf te zamen opbracht 189½ gulden-F. Simons heeft ze kocht. (Dan volgde

weer het gewicht per korf) Gemiddeld gewicht 38½ pond. te zamen 1083 pond.

Den 8 Mei de beien van mij naar klei bracht-50 korf-toen heel mooi weer-koolzaad begon te bloeien 1889. Den 24 Mei heen geweest te opzetten, alstoen hard gewonnen, koolzaad bloeit zoowat tot Juni.

Den 27 Mei naar de beien weest, ondanks het buitengewoone mooi weer en zacht weder beien weinig aanhaalt in de laatste dagen, toch staan er goed voor.

Den 3 Juni 14 den 8 Juni 13 zwerm afgejaagd-een van zelf komen. Op den 13 tien en den 15 Juni 5 afgejaagt. (Bij deze aantekening die met potlood staat geschreven werd met inkt het jaartal 1890 vermeld, dit jaartal moet niet juist zijn).

Over de beruchte winter van 1890 vinden wij de volgende aantekening: den 24 November van het jaar 1890 begon het streng te vriezen tot den 20 Januari-veele knollen alsmede ook veele aardappelen bevroren-van schaatsenrijden werd veel gebruik van gemaakt want het was alle dagen prachtig winterweder.

den 28,29,30,31 December heeft het buitengewoon koud geweest. Ons veel aardappelen bevroren. Den 20 Januari dooi geworden.

De notities over de volgende jaren de volgende maand.

Bijen en pluimvee

Van een lezer uit Limburg kregen wij het volgende krantenbericht uit het Hy-Line Nieuws, dat overgenomen was uit De Pluimveeteelt:

Poolse landganzen kregen honingvoedsel alsmede inspuiting met bijengif. De dieren werden gemiddeld 20% zwaarder dan normaal. Honderden hennen kregen honing en injecties. Men bereikte er mee dat 4 jaar oude hennen, plotseling de eigenschappen kregen van jonge hennen en volop in de leg kwamen. Legkippen van anderhalf jaar produceerden anderhalf maal meer eieren dan de vergelijkingstoom.

De broedeieren van met honing behandelde hennen bleken sterker te zijn en vruchtbaarder. De uit deze eieren verkregen kuikens kwamen al op een leeftijd van 14 tot 16 weken aan de leg.

Franse humor

Tot slot de volgende anekdote uit de Revue Française d'Apiculture 1960/3. Een elegante dame bracht een bezoek aan een boer, zoals dat in de bezettingstijd vaker gebeurde. Onze boer had wat bijenvolken en daar hij verplichtingen aan zijn bezoeker had, bood hij haar een pot honing aan. Maar de bezoeker, met een vies gebaar, antwoordde hem: Dank je wel, ik eet niet wat uit de bek van een dier komt.

De boer lachte en riep naar zijn vrouw. Marie, geef mevrouw wat eieren!!

Jékavé

Vragenrubriek

Vragen voor deze rubriek zenden aan Bijenhuis te Wageningen. Alle vragen worden zo spoedig mogelijk per brief beantwoord en daarna in het Groentje gepubliceerd.

Vraag 11:

Om geen last te hebben van het steken van de bijen wordt ons aangeraden lachgas te gebruiken. Kunt u zeggen hoe het gebruikt moet worden, waar het te krijgen is en wat hier verder nog aan te pas kan komen?

L. H. v. d. W. te C.

Lachgas

Voor de samenstelling en het gebruik van „lachgas” verwijs ik u naar de daarover in het Groentje opgenomen artikelen:

Groentje oktober 1959, no. 10, blz. 148 van H. Folmer

Groentje november 1959, no. 11, blz. 159 van A. H. v. d. Berg
Groentje december 1959, no. 12, blz. 175 van Joh. Hilvers.

Uw bijzondere aandacht wil ik echter vragen voor de conclusies en raadgevingen (waarschuwingen), vervat in het bovenbedoelde artikelje van de heer A. H. v. d. Berg. Hieraan wil ik alleen nog toevoegen, dat ik het gebruik van dat goedje op mijn bijenstand niet duld. S.

Vraag 12:

Een van onze leden had een kast ingewinterd; de bijen hebben omstreeks Kerstmis nog gevlogen, maar bleken verleden week dood te zijn.

Bij inspectie door mij bleek, dat de inwintering slecht was: slechts enkele goede raten, slechte dekking. Het volkje was vrij zwak volgens zeggen: aanwezig waren enkele plekken gesloten suiker op twee raten, samen ongeveer 3 vierk. dm en een vrij groot oppervlak gevuld met suikerwater, ongedekseld. Van hongers zijn de bijen niet omgekomen (zaten niet met de kop in de raat). Alle dode bijen lagen op de bodemplank, maar opvallend was het geringe aantal, hooguit twee (kleine) maggi-busjes vol. Ik heb een busje meegenomen. Vraag: Bestaat de mogelijkheid van ziekte, of is slechte verzorging de oorzaak.

Bij mogelijkheid van ziekte, raadt u mij dan aan de verzamelde bijen op te zenden en waar naar toe dan? Zijn er dan kosten aan verbonden? M. C. te G.

Dood volk

Uit uw mededelingen blijkt inderdaad, dat de inwintering van het bedoelde volk veel te wensen heeft overgelaten. Het is te zwak geweest en waarschijnlijk als gevolg daarvan is er te weinig wintervoorraad opgeslagen. Bovendien is het volk,

naar mijn vaste overtuiging, reeds vóór de inwintering moerloos geweest. Het zal dan ook wel de winter zijn ingegaan met uitsluitend oude, versleten bijen, die in de loop van het najaar en de opvolgende winter geleidelijk verdwijnen. Het merendeel dier bijen wacht de dood niet af in de kast, waardoor verklaard wordt, dat zo weinig dode bijen in de kast worden aangetroffen. S.

Vraag 13:

Wij hebben een zuiver gele moer van 1958, die ook gele darren voortbrengt. Ze zat op 24 april in een achtraamkast, had 4 ramen broed. Verder hebben we nog 5 kasten met kruisingen geel x zwart.

Is het mogelijk van het gele volk moeren en darren te telen, om zo door inteelt aan een minder steeklustig volk te komen? Hoe te handelen? We hebben 5 drie-raamkastjes, die dienst kunnen doen als bevruchtungskastjes. Op eigen stand is zuivere bevruchting niet mogelijk, er zijn te veel zwarte darren. Op 25 km afstand menen we een plek gevonden te hebben, waar in de omgeving geen of weinig bijen zijn. Kunt u ons advies en raad geven? G. v. E. te N.

Bevruchtungsstation op het vasteland

Als u een standplaats voor uw bijen kunt verkrijgen welke zó geïsoleerd ligt dat er zich in een straal van 10 kilometer geen andere bijenvolken bevinden, dan zou u er inderdaad in kunnen slagen uw Italiaanse volken van vreemde smetten vrij te houden. Het lijkt mij echter zeer onwaarschijnlijk dat een plekje hetwelk aan die eis voldoet, op het vasteland van Nederland is te vinden.

Stelt u er zich ook niet te veel van voor, dat u op deze wijze minder steeklustige volken zoudt kunnen kweken!

Over de te volgen methode kunt u het nodige putten uit het artikel van de heer A. H. van den Berg op blz. 84 en 85 van het Groentje van mei van dit jaar, no. 5. Ook daarvoor is over deze materie al heel wat in het Groentje verschenen. S.

Vraag 14:

Op 24 april opende ik voor het eerst dit jaar een volk, dat op het eerste gezicht goed overwinterd scheen te zijn. Ik vond echter zes koninginncellen en verder alleen werkster- en darrenbroed en zelfs uitgelopen darren.

Ik nam aan, dat de moer overstuur was en zocht niet naar haar. Een half uur na het sluiten van de kast zag ik, dat de bijen de moer, die nog leefde, uit de kast werkten. De moer stuur ik u hierbij. Kunt u de doodsoorzaak vaststellen? Ik kocht dat volk in september 1959 en ik weet niet, hoe oud de moer is. Misschien was ze te oud om te leggen en werd ze daarom door de bijen verstoten. Denkt u dat mijn volk kans heeft er weer bovenop te komen? Kan een jonge moer met dit koude weer bijtijds bevrucht worden? (De oude moer heeft sinds haar uitstoting nog 7 uur geleefd.)

H. J. v. d. L. te B.

Verstoten moer

Het is mij niet mogelijk de doodsoorzaak van de door u toegezonden koningin vast te stellen. Naar hetgeen u er over schrijft krijg ik de indruk, dat de bijen bezig waren de moer in te ballen en dit kan het gevolg geweest zijn van de met de kast-inspectie gepaard gaande storing van het volk. Het is ook mogelijk dat de moer, in verband met de koude periode in april, van de leg is geraakt, waardoor verklaard zou worden dat u geen open broed meer aantrof. Het komt mij voor, dat de moer niet van ouderdom is gestorven.

Als de aangezette moercellen (waren het red-cellen of oorspronkelijke moerdoppen?) larven bevatten, behoeft u zich over het verder verloop niet ongerust te maken. Waren het echter loze doppen, dan zult u met het inhangen van een raam, waarin zich broed vanaf het eerste stadium bevindt, het volk moeten helpen.

Voor het bevruchten van een jonge moer in het voorjaar (april—mei) behoeft u zich niet extra bezorgd te maken. Dit loopt bijna altijd goed af. S.

Vraag 15:

Mijn bijen hebben op 11 april de was van de burens bevuild. Ik vind dat wel wat laat voor een reinigingsvlucht. De burens bewerden, dat die stippen roestvlekken worden en dat er stukken uit het goed zouden vallen. Hebt u daar wel eens van gehoord? A. J. v. D. te W.

Late reinigingsvlucht

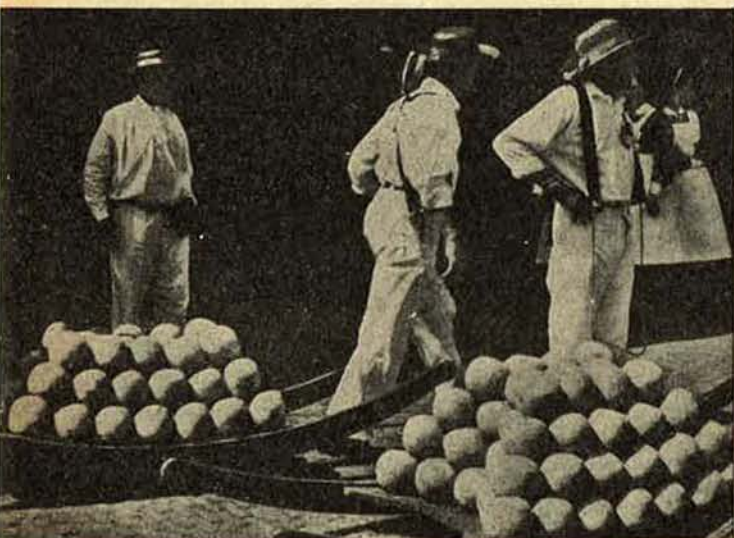
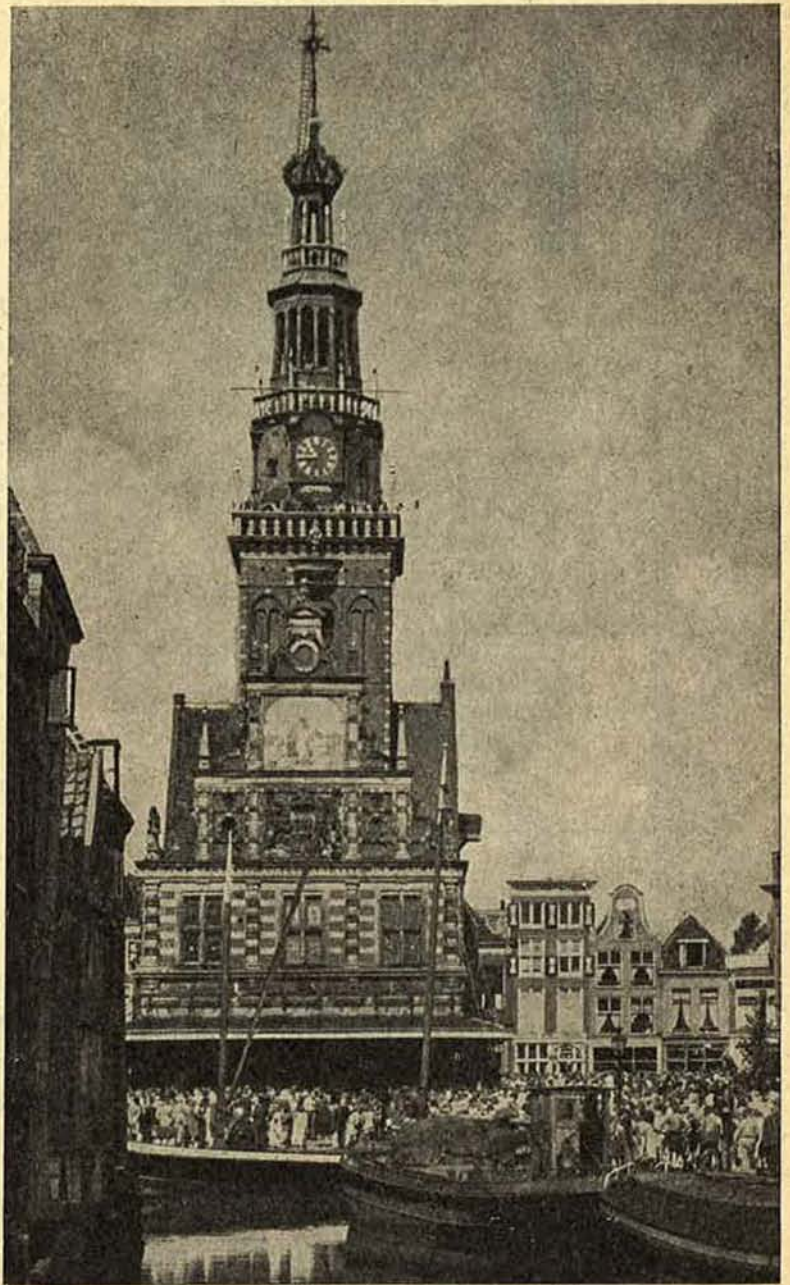
Zelfs in april (bijv. na een paar koude dagen) kan het nog wel eens gebeuren dat de bijen de in de buurt op de lijn hangende was wat bevuilen. Wanneer echter de op het wasgoed aangetroffen stippen roestvlekken worden, zodat er gaatjes in het weefsel vallen, zijn de vlekken zeker niet van de bijen afkomstig. Ik heb wel eens geconstateerd, dat er na het overvliegen van vliegtuigen dergelijke vlekken op het wasgoed voorkwamen.

De vlekken, door bijenvuil veroorzaakt, laten zich door spoelen, desnoods met een weinig zeepwater, gemakkelijk verwijderen en tasten het weefsel niet aan. S.

De Imkersdag te Alkmaar

Zoals u reeds in het meinumner van het Groentje hebt kunnen lezen, zal de imkersdag in 1960 op 27 augustus in Alkmaar worden gehouden. Alkmaar is een zeer mooie, oude stad, die in de loop van een jaar door duizenden toeristen wordt bezocht. De grootste attractie vormt ongetwijfeld de op vrijdag gehouden kaasmarkt, die in stand gehouden wordt door de gemeente en diverse daarmee samenwerkende instanties. Aan zichzelf overgelaten zou de kaasmarkt reeds lang zijn verlopen, want in de omgeving van Alkmaar vindt men geen zelfkaasmakende boeren meer. Het is dus in afwijking met enkele kaasmarkten in Zuidholland, een zuivere toeristenattractie geworden. Behalve op vrijdag, de kaasmarktshowdag, wordt de stad echter ook op andere dagen druk bezocht, zowel door Nederlanders als door buitenlanders, zoals Duitsers, Engelsen, Fransen en Zweden, die in ons land hun vakantie komen doorbrengen, bijv. aan de zee kust, of die op doorreis zijn om via de Afsluitdijk een trip door Nederland te maken. Er wordt door deze toeristen druk gefotografeerd om thuis foto's te kunnen laten zien van de mooie oude gebouwen en grachten, terwijl er eveneens druk gewinkeld wordt in de mooie winkelstraten, zoals de Langestraat en de Laat. Bezienswaardig zijn vooral de St. Laurenskerk, het stadhuis en het Waaggebouw.

De deelnemers aan de Imkersdag, die per autobus arriveren zullen hoogstwaarschijnlijk hun autobus moeten parkeren op het Canadaplein. Er zijn nog meer pleinen in de stad, waar geparkeerd kan worden, maar deze zijn ofwel 's morgens bezet, ofwel meer geschikt voor het parkeren van auto's. Wie per auto in de stad arriveert, kan dus ook van één van de andere parkeergelegenheden gebruik maken, maar doet verstandig ook maar het Canadaplein daarvoor te kiezen, omdat daar de middag-excursie eindigt en men niet met eigen auto aan de excursie kan deelnemen, omdat het rijden met auto's in het duingebied verboden is. In het julinumner

van het Groentje zal het definitieve programma, aanmeldingsadres, de deelnemersprijs, en wat nog meer te weten nodig is, worden bekend gemaakt. Het voorlopig programma is wel iets gewijzigd, maar in grote lijnen gelijk aan het in het meinumner genoemde:

1. Grote vergadering in Het Wapen van Heemskerk in de Breedstraat.
2. Honing- en wastentoonstelling eveneens in Het Wapen van Heemskerk.
3. Lunch met bestek in Het Gulden Vlies in de Koorstraat.
4. Excursie met autobussen door het provinciaal duinterrein, gedeeltelijk langs de zee.
5. Gedurende de excursie een rustpauze in het café-restaurant Duinvermaak te Bergen (Nh.), misschien met optreden van een dansgroep.
6. Terugrit naar de stad Alkmaar, of indien men dit wenst vanaf Bergen rechtstreeks naar eigen woonplaats.

geslaagd

Op 25 mei werd te Wageningen het examen Praktisch Imker afgenomen. Alle zes kandidaten zijn geslaagd. Wij bieden de geslaagden gaarne onze hartelijke gelukwensen aan. Bijzondere vermelding verdient wel, dat het jeugdlid J. Smit en het jonge lid P. Kamstra van onze afdeling Groningen tot de geslaagden behoren.

De namen en adressen van de geslaagden zijn:

- A. DIJKSTRA
Essenburgsingel 152 b, Rotterdam W 6
- H. FOLMER
Dorpsstraat, Renkum
- J. T. SMIT
J. R. Feithstraat 7 B, Groningen
- P. KAMSTRA
Tuinbouwstraat 166, Groningen
- TH. RIJSBERMAN
Eemnesserweg 65, Hilversum
- L. RIJSBERMAN
Leeuwenhoekstraat 128, Hilversum

Laatste bericht

Flevopolder

Enige imkers, die op Hemelvaartsdag hun volken aan de Knardijk bezochten, constateerden, dat de bijen van sommige volken klaarblijkelijk op verre afstand vlogen op een tegen muggen gespoten gebied. Deze volken verloren een deel van hun vliegbijsen. Andere volken, die er vlak naast stonden, hadden geen schade. Het betreft hier de volken van Amsterdam, Bennekom, Renkum en Wageningen. Bij de volken van Zeist, die tussen deze groepen in staan en dicht bij het gespoten gebied dan Wageningen, hebben we geen schade kunnen ontdekken. De heer Wietsma deelde ons mede, dat hij op zaterdag 28 mei bij deze groepen geen spoor van schade meer kon ontdekken. Ook dit geval wijst er weer op, dat de bijen véél verder vliegen dan we gewoonlijk aannemen.

(ongecorrigeerd)

Bespuitingsramp

Flevopolder

De imker, die tussen Koninginnedag en Bevrijdingsdag bespoten koolzaadvelden in de polder bezocht, schoten niet alleen de tranen in de ogen, maar hij keerde ook met een hart vol wrok huiswaarts. Wat daar gebeurd is, is niet minder dan een ramp. En op het ogenblik waarop we dit schrijven, dinsdag 10 mei, is het nog niet mogelijk de schade vast te stellen.

Doordat de heer Wietsma de aanvoer van bijen onmiddellijk stopte, zodra hij de indruk kreeg dat het misging, zijn duizenden volken voor dood of schade bewaard gebleven. Van de meer dan 2000 volken, die in de polder stonden zijn er, naar onze voorlopige schatting, ongeveer 100 volledig verloren, doordat de bijen bij de opsluiting zijn warmgelopen. De overgrote meerderheid van de overige volken hebben hun vliegbijsen verloren. Vele imkers, die zagen dat langere opsluiting het gehele volk ten gronde zou richten, hebben hun volken geopend en de vliegbijsen met bloedend hart aan de vernietiging prijsgegeven. De gevoelens, die een imker bij zo'n behandeling bestormen, zijn niet te beschrijven.

Bij de volken, die getroffen zijn bij de eerste bespuiting, op koninginnedag, konden we op 9 mei constateren, dat een groot deel al weer vliegbijsen had, al was de vlucht van deze volken niet te vergelijken met die van gezonde volken. We hebben de indruk gekregen, dat een deel van de nieuwe vliegbijsen weer omkomt, doordat de bijen bij het ongewoon milde weer op verre afstand later bespoten kavels bevliegen. Deze

indruk werd versterkt doordat we vernamen, dat volken, die op ongeveer 7 km van het bedreigde gebied waren afgeladen met het doel ze bij het koolzaad te plaatsen als dat weer veilig kon, niet onbelangrijke schade hadden. Het lijkt niet onmogelijk, dat de lange nawerking van het gif, behalve aan het grote vliegbereik, ook moet worden toegeschreven aan het in de ochtenduren sterk bedauwde gespoten gewas en aan vergiftiging van drinkwater in sloten.

We moeten verder opmerken, dat vele volken met warm weer zijn vervoerd en in enige gevallen hebben we bij groepen volken verscheidene gevallen van warmlopen geconstateerd, die tijdens de reis moeten zijn opgetreden. Deze reisschade is op een later tijdstip niet meer te scheiden van warmlopen als gevolg van opsluiting tijdens de bespuiting.

Wij hebben vastgesteld, dat de waarschuwingdienst zonder fouten heeft gewerkt. Verder heeft de heer Wietsma al het mogelijke gedaan om de schade te voorkomen of te beperken.

Gespoten is er op 30 april, 5, 6 en 7 mei, met drieldrex. Naar ons werd medegedeeld, zijn de bespuitingen, die gepland waren op 2, 3 en 4 mei afgelast omdat geen toename van het aantal kevers werd geconstateerd. Verder vernamen wij, dat er bij wijze van proef in de rampweek ook kavels zijn bespoten met het voor bijen waarschijnlijk minder giftige thiodaan. Laten we hopen, dat deze proeven in voor de imkers gunstige zin zullen uitvallen.

Dat de bespuiting en de opsluiting dit jaar zulke catastrofale gevolgen hadden, moet worden toegeschreven aan de zeer bijzondere weersomstandigheden.

Niemand heeft kunnen voorzien, dat het in de periode voor de ijsheiligen zó warm zou worden. De maatregelen, die normaal voldoende zijn om de schade te beperken of te voorkomen, waren dat onder de omstandigheden van dit jaar niet. Hoe weinig de imkers de mogelijkheid van zoveel warmte hadden voorzien, blijkt uit het feit, dat we vele kasten aantroffen zonder reisraam. Het opsluiten van die volken moest wel rampzalige gevolgen hebben. Ook zaten vele volken tegen het reisraam, zonder een extra bak met lege, uitgebouwde ramen er tussen. Op het toedienen van water waren maar weinig imkers ingericht en in een nieuw gebied laat zich zoiets niet op korte termijn improviseren. Het in de nabijheid aanwezige water was in vele gevallen bovendien mogelijk voor bijen giftig. Onder de imkers, die door de genomen maatregelen de schade tot het uiterste minimum hebben weten te beperken, moet met ere een imker uit Varsseveld worden genoemd. Het weghalen van de volken uit het getroffen gebied was, door de uitzonderlijke warmte en de toestand van volken en raten, ook lang niet eenvoudig.

Hoewel de uitzonderlijke omstandigheden zich mogelijk in tal van jaren niet zullen herhalen, lijkt het toch verstandig, dat we in de toekomst alleen dan volken naar de polders brengen, als we er zeker van zijn onder alle omstandigheden de moeilijkheden het hoofd te kunnen bieden. Verder wordt gedacht aan de mogelijkheid, om alleen dan de volken naar de polder te brengen, als we zekerheid hebben, dat er niet of niet meer gespoten zal worden. Er zijn nog andere mogelijkheden, die overweging verdienen.

Wat de imkertechische zijde van de zaak betreft heeft de ramp ons geleerd, dat de tot nu toe voldoende geachte voorzorgen ons onder abnormale omstandigheden niet vrijwaren voor schade. We vertrouwen, dat de Cultuurtechnische Dienst, die ons steeds zeer welwillend gezind was, in het gebeurde aanleiding zal vinden om zich met ons te beraden over maatregelen harerzijds om in de toekomst herhaling van dergelijke rampen te voorkomen.

DE BESPUITINGSCOMMISSIE VAN HET HOOFDBESTUUR

RELAAS VAN DE HEER JANSEN

De redactie verzocht de heer Jansen te Varsseveld zijn relaas van het gebeurde te geven. Hij was zo vriendelijk ons het volgende te schrijven.

Ik heb mijn bijen weggebracht naar het koolzaad in de Flevopolder op 27 april. 's Morgens 3 uur waren wij daar aanwezig en 5 minuten over 3 zaten we met de vrachtwagen zo vast in het zand, dat wij niet voor of achteruit konden. Tegen 8 uur heeft een rupstrekker ons er weer uitgetrokken. Toen vertelde de heer Wietsma ons, dat wij naar een ander perceel zouden gaan en daar zaten wij dadelijk weer in de klei vast. Na half afgeladen te hebben, heeft ons een trekker na 4 uur er weer uitgetrokken en toen in tweemaal op de plaats gezet. Dit was dus het begin.

Donderdagavond 28 april belde de heer Wietsma mij op en vertelde, dat de pech, die ik al gehad had, nog niet ten einde was, want er zou 30 april (zaterdag) 's morgens om half zes gespoten worden op het perceel, waar ik mijn bijen had staan. Zaterdag 30 april 's morgens om 2 uur per auto uit Varsseveld weg; om 4 uur waren we bij de bijen. Elke kast 1½ liter water in de voerbak gedaan en toen dichtgemaakt. Er werd met drie vliegtuigen gespoten. De gehele dag zijn we bij de bijen geweest, dat is de eerste zorg, die men er aan doen moet, want als de zon op de kasten schijnt, dan is er zo weer een waar een gaatje in zit. De heer Wietsma is de gehele dag (het was zijn vrije dag ook nog!) daar geweest, die had er veel meer belangstel-

ling voor dan veel imkers, die hun kasten 's nachts dicht gedaan hadden, maar die vlogen 's middags weer net of er niet een dicht geweest was. Velen waren er lek.

Wij kwamen 's avonds om negen uur weer thuis. Ik had 100 Albertikasten (achterbehandeling) in de polder en ik heb ze zes dagen dicht gehouden en alle dagen tweemaal met water ingespoten, behalve des maandags.

Nu mijn ondervinding met het vergif. Dinsdagmiddag was er een kast lek. Die heb ik toen los gedaan, de andere dag waren alle vliegbijen dood. Woensdagmiddag was er weer een lek, weer losgedaan. 's Avonds tegen 5 uur een kast losgedaan waar nog geen bij uit was geweest (Toen was ook een van de 100 kasten warmgelopen). Toch heb ik nog gewacht met de anderen los te doen.

Donderdag 5 mei waren van allebei, die ik daags tevoren losgedaan had, weer de vliegbijen dood, maar naar mijn mening werd het wel beter.

Donderdagavond om 8 uur alle kasten losgedaan; het ging niet langer. Er kwam een geluid uit, dat ons waarschuwde dat ze los moesten. Enkele kasten, 5 stuks, waren al iets te warm.

Vrijdagavond de heer Wietsma opgebeld (die kwam alle dagen kijken hoe het ging) en die vertelde mij, dat er nog wel enkele bijen uit de kast vlogen, die rondtolden, dus toen wist ik genoeg. Ik had ze te vroeg losgelaten.

30 april, zaterdagvoormiddag had ik aan 6 pas losgekomen koolzaadbloempjes een draadje gebonden, waarvan er donderdagavond 5 mei nog 2 bloeiden, waarin nog nectar aanwezig was. Drie waren er toen uitgebloeid en 1 verongelukt.

Van mijn 100 volken zijn er acht moerloos en enige, die de buitenste randen van het broednest niet meer warm konden houden. Voor de rest allemaal net zwerpjes, dus wij blijven er nog best in en verder maar moed houden.

Nu de bespuiting. Er wordt veel over deze bespuiting gesproken, maar het Polderbestuur treft hier totaal geen schuld. Wij wisten, dat er gespoten kon worden, maar is het niet te bespreken, dat, als er gespoten moet worden, dit te doen met een vergif, dat maar korte tijd dodelijk is voor de bijen?

Van de afdeling Den Haag mochten wij onderstaande gegevens ontvangen.

Enige gegevens over het bespuiten van koolzaad in Oost-Flevoland

Op 4 mei te ongeveer half zeven des avonds, werd gewaarschuwd, dat de andere dag zou worden gespoten en dat men daarmee reeds in de vroege zou beginnen. Na beraad werd besloten terstond naar de Flevopolder te gaan om de bijenkasten te sluiten. De bijen naar huis halen was onmogelijk, omdat:

1. men in de avonduren niet een vervoermiddel kon krijgen op zulk een korte termijn;
2. men de mensen, die hulp moeten verlenen bij het dragen e.d. niet snel genoeg kon bereiken, gezien de grote afstanden in de stad;
3. verscheidene mensen niet thuis zouden zijn in verband met de herdenkingsavond en de bevrijdingsdag d.a.v.;
4. de bijenhouders niet op zulk een korte termijn konden worden ingelicht, dat de bijen zouden thuis komen.

De 5e mei, des morgens tegen 8 uur (de mist was nog niet geheel opgetrokken), nog voor er een bij was uitgevlogen, waren alle kasten gesloten. Van alle kasten waren de dekkleedjes opgerold, zulks met uitzondering van enkele kasten met luchtrooster in de bodem, die niet geopend konden worden. Gezorgd werd dat de luchttoevoer zo goed mogelijk was, terwijl er nauwkeurig op werd gelet dat de zon niet in de kasten kon schijnen. Doordat de vorige dag flink was gehaald

waren de bijen des nachts druk in de weer geweest met het indampen van de nectar. De temperatuur in de kasten was bij het sluiten al reeds hoog.

Om plm. 8 uur brak de zon door. De buitentemperatuur steeg snel. Om plm. 1 uur werd geconstateerd dat de zware volken het met de warmte te kwaad kregen. Onmiddellijk werd toen begonnen met het toedienen van water. Besprenkelen hielp niets. Er moest flink water worden gegeven.

Om plm. 4 uur bleken enige van de **zeer sterke** volken in zodanige staat, dat deze niet meer te redden waren. Verschillende anderen, die ook reeds tekenen van warm lopen hadden gegeven, bleken wat gekalmeerd. De temperatuur begon iets te dalen, waardoor het gevaar voor verder onheil afnam. Met het oog op de toestand van de volken en het vooruitzicht van aanhoudend warm weer stond het echter vast, dat de kasten niet nog weer een volle dag of meer met volop zon zonder enige schaduw gesloten konden blijven.

Te ongeveer half zes in de namiddag vernamen wij dat de kavel, waarop onze bijen stonden, eerst tegen half zeven of zeven uur aan de beurt zou zijn om te worden bespoten. De volken konden echter niet langer gesloten blijven en tegen 7 uur, toen wij mochten verwachten, dat er niet veel bijen meer het veld zouden ingaan, hebben wij de vlieggaten geopend. De bespuiting was toen in volle gang, maar gelukkig vlogen de bijen niet meer uit. De kasten stonden niet in het koolzaad, maar op een braakliggende akker er **naast**. Het sluiten van de kasten was voor ons die dag volkomen overbodig geweest. En dat met die warmte! De andere morgen vlogen de bijen natuurlijk op het bespoten koolzaad, met alle gevolgen vandien. Twee dagen later bleek dat alle vliegbijen dood waren. Hoe het in de kasten was gesteld hebben wij toen niet kunnen constateren, dus ook niet of door de hoge temperatuur schade is toegebracht aan de larven. Van boven gezien werd de indruk verkregen, dat door de bespuiting alléén, geen enkel volk **geheel** ten gronde is gegaan.

Een week later was er al weer enige vlucht en er werd zelfs gehaald.

Conclusies

I. Het waarschuwingssysteem van de heer Wietsma werkt goed. Alleen is het tijdstip waarop het noodsein gegeven wordt veel te laat. Men moet tenminste twee dagen tevoren worden gewaarschuwd om doeltreffende maatregelen te kunnen nemen. Nu was het onmogelijk, aangezien de bespuiting geschiedde op een dag waarop

heel veel zaken in verband met de viering van de bevrijdingsdag waren gesloten en er ook geen briefbestelling plaatsvond, zodat de bijenhouders niet konden worden gewaarschuwd dat de bijen zouden terugkomen. Voor stadsimkers, die hun bijen niet bij huis maar soms ver weg hebben staan, is dit punt van groot belang.

II. De bloemen van koolzaad bloeien onder bepaalde omstandigheden langer dan altijd is aangenomen. Uit proeven van de bijenhouder Jansen te Varsseveld bleek, dat na 5 dagen de bloesems nog niet waren uitgebloeid en zelfs toen nog volop nectar inhielden. Het gif blijft daardoor voor de bijen langer een gevaar vormen.

III. De bijen, welke op plaatsen stonden waar op een vroeger tijdstip was gespoten, n.l. op 30 april (en bij koud weer) terwijl daarop nog enkele zeer koude dagen volgden, hebben minder schade ondervonden van het sluiten, maar ook van het spuiten.

IV. Indien het waarschuwingssysteem niet zó vroeg in werking kan worden gesteld, dat men maatregelen kan treffen om de bijenvolken weg te halen is het beter de kasten niet te sluiten. Men verliest dan geen hele volken door warmlopen, doch alleen vliegbijen (hetgeen ook al erg is), doch herstel is dan meestal nog mogelijk.

F. SLOT — A. VINK

Tweede bespuiting

Op woensdag 18 mei is er op een aantal kavels een tweede bespuiting uitgevoerd. Op de spuitdag en volgende dagen was het gelukkig koel weer. Bij controle bleek, dat niet opgesloten volken op ongeveer 3 km afstand van de opnieuw bespoten kavels geen spoor van schade hadden. De volken van de proefbijenstand Ambrosiushoeve, stonden midden in het voor de tweede maal gespoten gebied. Ze zijn op 18 mei vroeg gesloten. Een in de namiddag van 20 mei geopend volk bleek na enige uren geen schade te hebben. Een op 20 mei van elders aangevoerd en direct geopend volk evenmin. In de avond van 20 mei zijn toen alle 100 volken geopend. Er is geen verdere schade of nawerking van het gif geconstateerd. Deze 100 volken van onze proefbijenstand, die dus twee bespuitingen hebben moeten meemaken, en die twee opsluitingen hebben moeten meemaken, bleken zich op 20 mei zover hersteld te hebben, dat een aantal reeds zwermcellen had. De honing-oogst van het koolzaad hebben ze door het verlies van vliegbijen volkomen verspeeld. Voor de oogst op de moerasandijvie zijn ze echter in goede conditie.

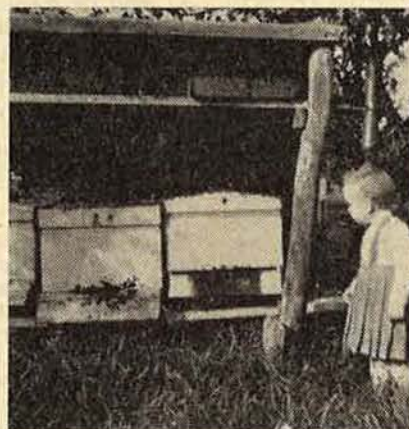
Uit de Afdelingen

AFD. BUNNIK-HOUTEN

Afd. Bunnik-Houten vergaderde op 18 maart j.l. en besprak uitvoerig de reisplannen voor 1960. Op 25 april werd het 12½-jarig bestaan gevierd met een feestvergadering. Er was een gezellige stemming, gratis consumpties werden uitgedeeld en er was royaal worstebrood, het traditionele imkersgerecht. De voorzitter hield een causerie over: 12½ jaar bijenteeltorganisatie in het Kromme-Rijng gebied. Bestuurslid H. de Kruif uit Houten ontving de eremedaille in brons voor zijn verdiensten, vele jaren lang aan de afdelingen Houten en Bunnik bewezen. Ook op deze bijeenkomst werd in een voorvergadering de reisplannen weer verder uitgewerkt. De verhuur van bijenvolken is dit jaar zeer goed geweest. Aan alle aanvragen kon dit seizoen niet voldaan worden. De dracht op het fruit is niet slecht geweest. Alleen jammer dat in het Sticht en de Betuwe nogal wat percelen verloren zijn gegaan door de zware nachtvorst eind april-begin mei.

C. P.

AFD. BEMMEL
Een dochtertje van de familie A. Peters, dat op 30 september vier jaar hoopt te worden gaat nu al steeds met haar vader geregeld naar de bijenstal. Kan ik ook helpen papa?, is haar vraag. Onze voorzitter, de heer J. H. Peters, mag er groot op gaan zulk een kleindochtertje te bezitten. Jong gewend, is oud gedaan.

Op de foto ziet u dat het werkelijk ernst is van het jeugdige Marietje. Trouwens in de gehele familie Peters zit het echte imkersbloed.

KRING TWENTHE

Zaterdag 7 mei 1960 hield de Kring Twenthe haar jaarlijkse algemene ledenvergadering in hotel „het Loar“ te Zenderen. Aanwezig waren 22 leden uit 11 afdelingen. Ons hoofdbestuurslid, de heer W. Assink, opende ± 3 uur de vergadering en heette de grote schare hartelijk welkom. De heer A. Nijhuis uit Hengelo, de secretaris van de Kring Twenthe, kon wegens ziekte niet aanwezig zijn en de voorzitter deed namens hem de vergadering de hartelijke groeten aan alle aanwezigen. De voorzitter betreurde deze afwezigheid van de heer Nijhuis vanwege zijn bijzondere liefde voor de Carnicabij en nog meer omdat hij als promotor van de Carnicacub Twenthe eigenlijk deze middag niet gemist had kunnen worden.

Vele leden konden kennis maken met de moerasandijvie. Een forse stengel troonde n.l. als bloemstuk voor de voorzitter. De notulen, alsmede het jaarverslag werden zonder op- of aanmerkingen goedgekeurd. Eveneens het financieel verslag. Geconstateerd werd dat de kaspositie iets beter is geworden. De nieuwbenoemde kascommissie bestaat thans uit de heren Oude Wolbers, Hengelo en Schutte, Enschede. Hierna kwam het voorstel van de afd.

Westland van de algemene vergadering te Utrecht aan de orde. Alle afdelingen zullen voor het preadvies van het hoofdbestuur dienaangaande stemmen. Het voorstel van de afdeling Beetsterzwaag kan geen genade vinden in de vergadering en zal daarom niet gesteund worden. De vergadering kon zich volledig met het beleid van het hoofdbestuur akkoord verklaren. De voorzitter merkte op, dat een rendabele bijenteelt eerst mogelijk is indien men ongeveer 4 à 5 kasten heeft. Eerst dan is de mogelijkheid aanwezig om zelf gratis honing te kunnen eten.

Ons maandblad, het nogal eens omstreden „Groentje“, kan absoluut de toets der kritiek glansrijk doorstaan in verhouding tot verschillende andere bladen op bijengebied. Het Groentje biedt de imker veleleerle inlichtingen op nagenoeg alle onderdelen aangaande de imkerij, tenminste als het maar goed gelezen wordt. Jammer, dat onze regering ons zo langzamerhand beschouwt als een hobbyclub. Laten we hopen dit nooit te worden.

Het volgende punt van de agenda betrof de bespreking over de zojuist in het leven geroepen teeltclub „de Carnicaclub Twenthe“. De voorzitter zei er het zijne van en deed de suggestie om heel Twenthe te voorzien van Carnica's. De bij deze bijen voorkomende geringere steeklust of zelfs helemaal geen steeklust is nog belangrijker dan het honinghalen. De heer Oude Wolbers gaf een uitzetting van het doel van deze teeltclub en wees op de hartgrondige noodzaak in groot verband met elkaar samen te werken en om tot een gave selectie te komen. Immers de beste uit 100 is nog altijd beter dan de beste uit 10. We moeten dus zien te komen tot goed fokmaterieel, liefst een eigen stand en, wat ook zeer belangrijk is, een imker met inzicht, want dat vragen de Carnica's. Er gaven zich reeds een 20-tal leden voor deze Carnicaclub op. Het uit te geven verenigingsblad „de Carnica“, zal binnenkort het levenslicht aanschouwen. De bedoeling is verder de rubriek in het Groentje „de Krainer Kraam“ met artikeltjes te blijven steunen.

Namens de secretaris van de Kring Twenthe, J. K. H. ALBERTS.

AFD. 's-GRAVENHAGE E.O.

Onze afdeling is er in geslaagd op bijzondere wijze propaganda te maken voor het houden van bijen in het kader van de vrijetijdsbesteding. In een grote etalage van de Haagse Courant, gelegen op nagenoeg het drukste punt van Den Haag, waar iedere dag duizenden mensen passeren, konden wij enige weken aaneen door middel van enkele korven, verschillende soorten honing in onze mooie bokaal, wasblokken, raampjes met kunststraal en geheel uitgebouwd, verder met prachtige foto's en gekleurde platen een zeer suggestief beeld geven van de bijen en wat deze, in het bijzonder in dit tijdsgewricht, de mens kunnen geven. Vooral tussen de middag trok deze etalage veel belangstelling en wij konden daar — als „toevallige“ voorbijgangers — nog al eens inlichtingen verstrekken, die bij de kijkers verhelderend werkten. Het is altijd moeilijk de mensen naar de bijen te voeren, althans in groten getale. De manier om het andersom te doen, zij het dan nog maar zonder levend materieel, lijkt de methode om in brede kring belangstelling te wekken voor de bij en het bijenleven. Onze dank aan de Haagse Courant voor de ons geboden gelegenheid is hier zeker op zijn plaats.

AFD. AALTEN

Met leedwezen geven wij kennis, dat op 12 mei 1960 in de leeftijd van 49 jaar, plotseling is overleden, onze volijverige voorzitter, de heer

B. G. HOGENKAMP

Zijn prettige leiding onzer vereniging en zijn hulpvaardigheid en activiteit, zullen bij ons in dankbare herinnering blijven voortleven. Hij ruste in vrede.

Bestuur en leden afd. Aalten

AFD. HEERDE

Hoewel het ons bekend was dat ons medelid, de heer

J. REIL

al enkele maanden ernstig ziek was, is hij toch nog onverwachts op 5 mei overleden. Hij heeft de leeftijd van 53 jaren bereikt, en was nog maar 3 jaar lid van onze vereniging.

Dat hij ruste in vrede, is de wens van

BESTUUR EN LEDEN VAN AFD. HEERDE

AFD. ELSPEET

Op 8 mei is ons door de dood ontnomen, ons geacht bestuurslid en oud-voorzitter, de heer

DOOM

Allen die hem gekend hebben, zullen hem node missen. Door zijn grote kennis van de imkerij en zijn altijd goed humeur, heeft hij vele vrienden gemaakt. In verband met zijn gezondheid heeft hij als voorzitter moeten bedanken, maar toch bleef hij bestuurslid. Zijn grote ijver en wilskracht mogen ons ten voorbeeld strekken.

Op de gehouden jaarvergadering werd herkozen de heer J. Mulder, als nieuw bestuurslid de heer G. v. Slot.

Voor de bijenteelt bleek nogal belangstelling te bestaan, zodat met 105 volken naar de Betuwe gereisd werd. De volken zien er goed uit, flink broed en honing. Ook voor het reizen naar de moerasandijvie is nogal belangstelling. Bij enkele leden was op 10 mei al een zwerm, het seizoen zet goed in.

W. REEZIGT, voorzitter

OOGST EN DRACHT

PATERSWOLDE, 16 mei 1960. — De bloei van het weinige koolzaad dat er in Groningen werd verbouwd, is door de koudeperiode vóór 1 mei vrij sterk geremd. Aanvankelijk dacht men ± 20 april z'n bijen te kunnen plaatsen, maar het werd door de vervroegde ijsheligen de eerste dagen van mei. De dracht begon met de weersverandering op 3 mei en heeft tot op heden (14 mei) onverwakt aangehouden. De oogsten lijken zeer goed te zullen worden, jammer dat slechts weinigen er van konden profiteren. Maar ook elders is de ontwikkeling zeer voorspoedig geweest. De broedaanzet begon vroeg, zette in weerwil van de kou goed door in april. Op paardebloem en vruchtboom is veel honing en stuifmeel gewonnen. De slingers hebben nog niet gedraaid, opbrengsten kunnen we nog niet vermelden.

A. L. PLANTING

EGMOND-BINNEN, 16 mei 1960. — Niet-tegenstaande het schrale, droge voorjaar bleek de ontwikkeling van de bijenvolken nogal mee te vallen. Er was honing- en stuifmeeldracht op diverse bloembolgewassen, doch minder dan in 1959. Op de dag dat we dit schrijven is er juist een kentering in het weer gekomen met zware regenbuien. De regen is hard noodzakelijk op de droge duinzandgronden, maar er is kans, dat nu de dracht op paardebloem en enkele fruitsoorten verloopt. Na de laatstgenoemde is er voorlopig geen dracht meer in deze buurt. In de Wieringermeer is zeer weinig koolzaad uitgezaaid. In enkele andere polders in de buurt staat nog wat zomerraapzaad. Sommige imkers uit onze omgeving zitten nog te wachten op de reis naar de Flevopolder, waar de aanvoer van bijenvolken wegens bespuiting van het koolzaad is stopgezet.

A. H. VAN DEN BERG

TWENTE, 16 mei 1960 — Door de zachte winter was de uitwintering redelijk goed. In de afgelopen winter is door de volken

weinig voedsel gebruikt, wat bleek bij inspectie einde februari.

Mijn Carnicavolken hadden toen al 3 à 4 ramen met broed en er waren al jonge bijen aanwezig.

De voorjaarsontwikkeling verliep dan ook verder naar wens. In april werd veel stuifmeel gehaald bij vliegweer, vooral van de wilg. Begin mei begon de dracht hier op fruit en paardebloemen, waar flink op gehaald is. De honingkamers zijn dan ook zo goed als vol. Al met al geen slecht voorjaar voor de imkers in Twente, mits zij hun bijen bij huis hebben gehouden, of naar het fruit zijn geweest in de Betuwe. Over het drama in de Flevopolder zullen we maar zwijgen, dit is door radio en pers wel voldoende bekend gemaakt. Tegen de imkers die hierdoor zijn getroffen zou ik willen zeggen „Hoofd op, en niet versagen“, want onze bijen treit hier geen schuld.

De meimaand is reeds half verstreken en de voorjaarsdracht is bijna gebeurd. Het zomerseizoen staat weer voor de deur, wat de nodige voorbereidingen weer van ons vraagt om onze volken in goede conditie te hebben als straks de zomerdracht benut moet worden.

A. NIJHUIS

NIJMEGEN, 17 mei — Het jaar 1960 is voor onze imkers wel bijzonder gunstig begonnen. Na de zachte wintermaanden hadden omstreeks half februari alle volken reeds eitjes en half maart liepen er heel wat jonge bijen rond. De lente was vroeg en het fruit vertoonde een onvoorstelbaar aantal knoppen. Nu, de 17e mei, is hier en daar reeds geslingerd, met een opbrengst van 15 tot 25 pond honing. Volgens berichten kwamen in de Flevopolder enige ongelukken met de bijen voor, maar onze afdeling vertrok pas op 6 mei, toen het kwaad reeds gebeurd was en heeft nog hoop op succes. Uiteraard zijn nu nog geen resultaten bekend.

A. SMITS

DEN HAAG, Duinrand ten zuiden van Scheveningse haven, 18 mei — De winter verliep hier voor de bijen zeer gunstig. Sneeuw is er bijna niet gevallen en evenmin is er strenge vorst geweest. Op 19 november was er nog een drukke vlucht; bij een temperatuur van 54 graden F. werd nog overvloedig stuifmeel binnen gebracht van verschillende astersoorten.

Half maart bleek, dat er weinig was ingeteerd. Nog grote hoeveelheden wintervoorraad bleken aanwezig. Er waren bijna geen dode bijen op de plank onder de korven en die op de bodemplank van de kasten waren terecht gekomen waren in een ommezien opgeruimd door de bijen zelf. Nergens enig spoor van roer of andere ziekte-verschuinselen.

Een volk, dat bij wijze van proef uitsluitend op honing van de zee-aster overwinterde, bleek in uitnemende conditie te verkeren. Deze honing is blijkbaar beter geschikt als wintervoedsel voor de bijen dan als consumptiehoning. In het algemeen is volgens hier opgedane ervaringen de asterhoning bij het publiek niet zeer gewild.

Half februari bloeiden de eerste sneeuwklodjes, ongeveer een maand later dan in 1959. Spoedig daarna volgden de krokussen en andere vroege bolgewassen en daarna de verschillende soorten katjes en niet te vergeten de vroege sierbomen. Van deze wordt de amandelbloesem wel het drukst bevolgen. Daarna kwamen de bessen in bloei, de fruitbomen en de paardebloem. Echt zoel weer is het evenwel het gehele voorjaar niet geweest, zodat er maar weinig goede vliegdagen waren.

Einde maart bestond het broednest van alle kasten uit 3 ramen broed, wat voor deze streek vrijwel normaal genoemd mag worden. In april volgt dan een snelle uitbreiding, de aanwinst van bijen gaat het verlies verre overtreffen en de volken groeien sterk. De 22e april gingen de daarvoor in aanmerking komende volken naar het koolzaad. De thuis gebleven volken hebben hier gedurende een paar weken flink gewonnen en de esdoorn doet het tot op deze dag nog best, al is de temperatuur de laatste paar dagen wat aan de lage kant, nl. niet boven de 60 graden F. De ramen van de honingkamer (broedkamerformaat) zijn geheel gevuld met losse honing. Aan verzegelen zijn de bijen blijkbaar nog niet toe.

F. SLOT

BIJENMARKTEN

EMMEN, 22 april — Aanvoer 2 korven. Veel belangstelling, echter niet voor bijenvolken, wel voor bijenteeltartikelen. Het bezoek wordt ieder jaar groter, vooral uit omliggende plaatsen. De aangevoerde volken bleven onverkocht.

HILVERS

BEILEN, 25 april — Aanvoer: 1 zesramer en 3 korven. De zesramer bracht f 20,— op en de korven f 15,— tot f 20,—. Er was veel belangstelling, niet alleen van de imkers van de afdeling Beilen, ook uit de verre omgeving waren kopers aanwezig. Gezien de grote vraag naar bijenvolken, waren te weinig volken op de markt voor de verkoop aangevoerd.

J. KOOPMAN

DORDRECHT, 8 april — Aanvoer: 28 kasten, 31 zesramers, 18 korven, 254 fl. honing. De kasten brachten f 30,— tot f 35,— op, de zesramers f 16,— tot f 22,—, de korven f 14,— tot f 18,—. Voorjaars-honing f 1,75; zomerhoning f 1,75, heidehoning f 2,50, alles inclusief bokaal. Niettegenstaande de aanvoer groter was dan in 1959, kon aan de vele vraag niet worden voldaan. Het gevolg was, dat reeds kort na de aanvang van de markt alle volken van eigenaar waren verwisseld. Vooral van de zijde van der fruittelers bestond grote belangstelling. Er heerste op het met vlaggen, groen en bloemen versierde marktterrein een gezellige drukte. Het publiek voorzag zich in een stand van de zuivere Nederlandse honing of luisterde naar de voordrachten en demonstraties van de heren de Groot en Bayens. Ongeveer 250 schollers van een zestal scholen brachten onder leiding een bezoek aan de

markt. Van de gelegenheid tot 't raden van het gewicht van een met honing gevulde raat maakten niet minder dan 1152 personen gebruik. Ook de stand met imkersartikelen uit Wageningen kwam handen tekort om de kopers te bedienen. De markt is wederom zeer goed geslaagd.

LICHT

ZENDEREN, 23 april — Aanvoer 2 kasten en 2 korven. De kasten brachten f 30,— tot f 35,— op en de korven f 15,— tot f 20,—. De aanvoer was gering. Voor de markt bestond redelijke belangstelling. De aangevoerde volken werden vlot verkocht. In imkersartikelen werd veel verhandeld, ook kunststraat was zeer gevraagd.

NIJHUIS

De jaarlijkse bijen-, was- en honingmarkt te Eerbeek zal worden gehouden op zaterdag 24 september a.s.

Spaarzaam, gemak, veiligheid, betere opbrengst,

dank zij de nieuwe

plastieken weegschaal.

van Dr. LUTZ.

★

Toelichting gratis er bij van M. Léon Godelaine, uitsluitend agent voor Frankrijk en de Benelux rue S. Donnay 102, Flémalle-Grande (België).

Ook voor Uw honingooft

zijn wij ruim gesorteerd in:

3 raams honingslinger voor 3 broedramen of 6 honingramen, wormwieldrijfwerk, een prima kwaliteitslinger ..... f 130
2 raamsslinger ..... f 90
4 raamsslinger ..... f 150

Verder in:

- Ontzegelbakken
- Ontzegelmessen
- Ontzegelvorken
- Bussen in diverse grootten en
- Honingflacons, enz. enz.

Tevens zijn onze materialen in Assen verkrijgbaar bij de heer A. Roggeman, Molenstraat 77, Assen.

Wij vragen te koop: leder kwantum koolzaad en zomerhoning tegen goede prijs.

Vraagt onze rijk geïllustreerde prijslijst even aan. Wij zenden U die omgaand gratis toe.

BIJENSTAND H. T. VAN DAM & ZN

JUBBEGA (Fr.)

TELEFOON 05165 - 382

SPEURBIJTJES

TE KOOP: prima bijenvolken in korven en op zes ramen, lege uitgebouwde ramen en lege 6-raamskastjes met raam, nieuw f 4,50. H. Brulleman, Zandpad 42, Breukelen, Telefoon 0 3482-303.

UITGEBOUWDE RAMEN en binnenbakken te koop gevraagd: Tevens wat zwermen en ander materiaal. Brieven met prijs aan W. F. van Gessel, Hoofdstraat 164-166, Leiderdorp.

GEVRAAGD: een in goede staat verkerende 3- of 4-raams honingslinger (bij voorkeur van het Bijenhuis). F. van Mazijk, Hoofdweg 161, Zegveld.

NIJEUWE FEEKAKASTEN uit voorraad leverbaar, vraagt prijslijst. Tevens nog onderdelen van kortoor Lenstarokasten tegen billijke prijs (nieuw). Feeka, Achterdijk 26, Bunnik.

TE KOOP GEVRAAGD: 150 à 200 kg prima koolzaadhoning. Brieven met prijs aan: P. de Vries Pzn., F 53, Dirksborn.

TE KOOP: koolzaad en fruthoning. Gebruikte bijenkorven en Simplexkasten in prima staat. Adres van ouds bekend: H. BRULLEMAN, Zandpad 42, Breukelen. Tel. 0 3482-303.

TE KOOP: eind juni te leveren, enige zesraams volkjes in marktkastjes, f 15,— per stuk onder rembours. J. A. v. d. LINDE, Mijnsheerenlaan 39 B, Rotterdam.

TE KOOP voor aannemelijk bod: 4 bijenkasten, elk 2 br. en 1 hon. k. met bijen en jonge moer, 3 buizekastjes met moer '59, 2 Feeka- en 2 Koershoftkasten. H. J. LOCHT, Hulkesteinseweg 35, Arnhem.

KRAINER KONINGINNEN te koop aangeboden; bevrucht op eigen bevruchtungsstation f 12,50. P. J. ROMMEYN, Const. Huygenslaan 18, Zeist. Tel. 6501.

TE KOOP: 14 beste bijenvolken waarvan 9 in kasten, Simplexmaat en 5 in korven bij U. WIETSMA, Tuinstraat 23 te Luttelgeest (N.O.P.).

GEVRAAGD: alle soorten inlandse bijenhoning, ruwe- en zuivere bijenwas. Wie kan leveren voorj. 1961 50 6-raams bijenvolken op nieuw werk, Simplexramen. Honing- & Waszemerij ARKADIA, annex Chemische Kaarsen Industrie, Lochem. Tel. 0 6730-1827.

TE KOOP AANGEBODEN: 3 goed bevolkte kasten; 2 bevolkte 6-raams kastjes; 4-raamsslinger, kolbtoestel, zeef, enz. L. OTTENS, Cuperstraat 58, Bemmelen.

TE KOOP GEVRAAGD een 3-raams honingslinger, mag ook enigszins defect zijn, voor billijke prijs. Adres: L. A. HUISKAMP, Hamelweg 15, Apeldoorn.

TE KOOP: een 3-raams gebruikte honingslinger bij A. FIDDER, Zuiderzeestraatweg West 52, Doornspijk. Tel. 205.

TE KOOP: klaverslingerhoning in bus, gewicht 58 kg. Prijs f 104,40 franco. H. VADER, Lotweg 7, Anna Paulowna, N.H.

TE KOOP: een goed onderhouden 3-raams observatiekast bij C. E. COHEN, Boxbergerweg 24, Diepenveen. Tel. no. 0 6709-279.

TE KOOP wegens drastische inkrimping: ongeveer 15 volken met voorraad, vierraams slinger, kolbtoestel, 15 lage kasten, roosters, uitgebouwde ramen. In één koop zeer billijk. D. BROUWER, Nieuwlandseweg 13, Haren (Gron.), tel. 44533.

TE KOOP: 15 goede enkelwandige simplexkasten met raampjes. F. B. SCHUURMAN, Oosterlaan 49, Driebergen.

TE KOOP AANGEBODEN: 2 W.B.C.-kasten, tuinkasten, simplexmaten, met prima volken op 2 broedkamers. H. F. VAN DER HOEK, Rusthoflaan 23, Rotterdam. Telefoon no. 0 10-113850.

IMKERSDAG ALKMAAR

ZATERDAG 27 AUGUSTUS